

Bruxelles, 9.7.2021.
C(2021) 4997 draft

ANNEX 1

PRILOG

Provedbenoj odluci Komisije

o donošenju višegodišnjeg programa rada za program LIFE za razdoblje 2021. – 2024.

Višegodišnji program rada za provedbu programa LIFE u razdoblju od 2021. do 2024.

Popis kratica i akronima	2
1. UVOD	4
2. STRUKTURA	5
2.1. Potprogram „Priroda i bioraznolikost” i povezana područja djelovanja	6
2.2. Potprogram „Kružno gospodarstvo i kvaliteta života” i povezana područja djelovanja	8
2.3. Potprogram „Ublažavanje klimatskih promjena i prilagodba tim promjenama” i povezana područja djelovanja	11
2.4. Potprogram „Prijelaz na čistu energiju” i povezana područja djelovanja	13
3. DODJELA SREDSTAVA	15
4. BESPOVRATNA SREDSTVA	16
4.1. Bespovratna sredstva za djelovanje	17
4.1.1. Projekti standardnih djelovanja	17
4.1.2. Strateški projekti	19
4.1.3. Projekti tehničke pomoći	22
4.1.4. Ostala djelovanja	25
4.2. Postupak podnošenja i odabira za bespovratna sredstva za djelovanje	26
4.2.1. Postupak u jednoj fazi za projekte standardnih djelovanja, projekte tehničke pomoći i „ostala djelovanja”	26
4.2.2. Postupak u dvije faze za projekte standardnih djelovanja	28
4.2.3. Postupak u dvije faze za strateške projekte	29
4.3. Bespovratna sredstva za poslovanje	32
4.4. Postupak podnošenja i odabira za bespovratna sredstva za poslovanje	33
4.5. Okvirni raspored poziva na podnošenje prijedloga	35
5. DRUGI OBLICI FINANCIRANJA	36
5.1. Ugovori o nabavi	36
5.2. Nagrade	37
5.3. Aktivnosti za podupiranje ulaganja, uključujući mješovito financiranje	37
5.3.1. Potpora za financiranje tehničke pomoći za ulaganja u okoliš i klimu	37
5.3.2. Potpora za financiranje ulaganja u energetske učinkovitost i energiju iz obnovljivih izvora	39
5.4. Potpora za financiranje drugih djelovanja u okviru neizravnog upravljanja	40

5.4.1. Financijska potpora za druge aktivnosti neizravnog upravljanja u područjima okoliša i klime	40
5.4.2. Financijska potpora za aktivaciju ulaganja privatnog sektora u energetske učinkovitost	40
5.5. Projekti koji se financiraju drugim oblicima financiranja koje treba uključiti u 85 % proračuna u skladu s člankom 9. stavkom 3.	41
6. KUMULATIVNO FINANCIRANJE.....	42

Popis kratica i akronima

BESTProgram dodjele bespovratnih sredstava za bioraznolikost najudaljenijih regija i prekomorskih

zemalja i državnih područja

CSA..... Koordinacijska i potporna djelovanja

DEEP..... Platforma za smanjivanje rizika u području energetske učinkovitosti

EA..... Izvršna agencija

EASIN..... Europska mreža podataka o stranim vrstama

EEFIG..... Grupacija financijskih institucija za energetske učinkovitost

EIB..... Europska investicijska banka

ELENA..... Europski instrument za lokalnu energetske podršku

EIR..... Pregled aktivnosti u području okoliša

EIT..... Europski institut za inovacije i tehnologiju

ETS..... Sustav trgovanja emisijama

EMAS..... Sustav upravljanja okolišem i neovisnog ocjenjivanja

FAO..... Organizacija za hranu i poljoprivredu

FISE..... Europski sustav informiranja o šumama

IKT..... Informacijske i komunikacijske tehnologije

IEA..... Međunarodna agencija za energiju

IUCN..... Međunarodna unija za očuvanje prirode

ZZI..... Podrška zajednicama znanja i inovacija Europskog instituta za inovacije i tehnologiju

LUCAS..... Istraživanje o korištenju zemljišta i pokrivenosti

MAWP..... Višegodišnji program rada

MRVA..... Praćenje, izvješćivanje, verifikacija i akreditacija

NAPCP..... Nacionalni programi kontrole onečišćenja zraka

NECP..... Nacionalni energetske i klimatske planovi

NEEAP..... Nacionalni akcijske planovi za energetske učinkovitost

NEC..... Nacionalne gornje granice emisija

PAF..... Prioritetni akcijski okvir

OA Ostala djelovanja

OECD Organizacija za gospodarsku suradnju i razvoj

OEF..... Ekološki otisak organizacije

OEFSR..... Organizacija sektorskih pravila o ekološkom otisku

PEF Ekološki otisak projekta

PEFCR.....Pravila o kategoriji ekološkog otiska proizvoda

PLP Projekti koji se odnose na *ad hoc* zakonodavne i političke prioritete

RBMP Planovi upravljanja riječnim slivovima

SAP..... Projekti standardnih djelovanja

SGA..... Posebni sporazum o dodjeli bespovratnih sredstava

SIP Strateški integrirani projekti

SMARTKonkretno, mjerljivo, ostvarivo, realno i vremenski utvrđeno

SNAP.....Strateški projekti za prirodu

TA-CAP Projekti tehničke pomoći za izgradnju kapaciteta tijela država članica

TAIEX Tehnička pomoć i razmjena informacija

TA-PP.....Projekti tehničke pomoći za pripremu strateških projekata za prirodu i strateških integriranih projekata

Projekti TP..... Projekti tehničke pomoći

TA-RProjekti tehničke pomoći za projekte reproduciranja rezultata i njihove primjene u širem opsegu

UFEU..... Ugovor o funkcioniranju Europske unije

UNFCCC Okvirna konvencija Ujedinjenih naroda o promjeni klime

UNEP..... Program Ujedinjenih naroda za zaštitu okoliša

SZO..... Svjetska zdravstvena organizacija

WISE Europski informacijski sustav za vode

PGO Planovi za gospodarenje otpadom

1. UVOD

U skladu s člankom 3. Uredbe (EU) br. 2021/783 Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2021. o uspostavi Programa za okoliš i djelovanje u području klime (LIFE) i stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 1293/2013 (dalje u tekstu „Uredba o programu LIFE”) „[o]pći je cilj programa LIFE doprinijeti pomaku prema održivom, kružnom i energetske učinkovitom gospodarstvu koje se temelji na obnovljivoj energiji, klimatski je neutralno i otporno na klimatske promjene, kako bi se zaštitila, obnovila i poboljšala kvaliteta okoliša, uključujući zrak, vodu i tlo, zaustavilo i preokrenulo gubljenje bioraznolikosti i pristupilo rješavanju problema degradacije ekosustava, među ostalim i podupiranjem provedbe mreže Natura 2000 i upravljanja njome, čime se doprinosi održivom razvoju. Programom LIFE također se podupire provedba općih programa djelovanja donesenih u skladu s člankom 192. stavkom 3. UFEU-a”.

Program LIFE u cjelini je potpuno usklađen s ciljevima i ciljnim vrijednostima europskog zelenog plana¹, kojim se nastoji postići sljedeće:

- preobraziti EU u pravedno i prosperitetno društvo s modernim, resursno učinkovitim i konkurentnim gospodarstvom u kojem 2050. neće biti neto emisija stakleničkih plinova i u kojem gospodarski rast nije povezan s upotrebom resursa
- zaštititi, očuvati i povećati prirodni kapital EU-a te zaštititi zdravlje i dobrobit građana od rizika povezanih s okolišem i utjecaja okoliša na njih.

Program LIFE pridonijet će tim prioritetima putem četiri potprograma, kojima će se posebno:

- ojačati i integrirati provedba ciljeva politike EU-a povezanih sa zaustavljanjem i preokretanjem gubljenja divljih vrsta i njihovih staništa u svim sektorima, kao i ciljeva strategije EU-a za bioraznolikost do 2030.
- poduprijeti prelazak na kružno gospodarstvo te zaštititi i poboljšati kvaliteta prirodnih resursa EU-a, među ostalim zraka, tla i vode
- poduprijeti provedba okvira klimatske i energetske politike do 2030., cilj klimatske neutralnosti EU-a do 2050. i nova strategija EU-a za prilagodbu klimatskim promjenama
- izgraditi kapaciteti, poticati ulaganja i podupirati provedba politika koje su usmjerene na energetske učinkovitost i obnovljive izvore energije manjeg opsega.

U trenutačnom višegodišnjem programu rada za razdoblje od 2021. do 2024. uzimaju se u obzir iskustvo stečeno u prethodnim programima LIFE i rezultati savjetovanja s dionicima koje je provedeno u sklopu njegove pripreme.

Program sadržava nove elemente koji su uvedeni Uredbom o programu LIFE, uključujući:

- pojačano djelovanje u području prirode i bioraznolikosti, koje je šireg opsega i uključuje posebnu potporu za koordinirane programe djelovanja u državama članicama; time će se doprinijeti ostvarenju ambicije u području bioraznolikosti da se 2024. 7,5 %, a 2026. i 2027. po 10 % godišnjih rashoda u okviru višegodišnjeg financijskog okvira osigura za ciljeve u području bioraznolikosti²

¹ COM(2019) 640 final

² Vidjeti „Međuinstitucijski sporazum od 16. prosinca 2020. između Europskog parlamenta, Vijeća Europske unije i Europske komisije o proračunskoj disciplini, suradnji u proračunskim pitanjima i dobrom financijskom upravljanju te novim vlastitim sredstvima, uključujući plan za uvođenje novih vlastitih sredstava”, SL L 433 I, 22.12.2020., str. 28.

- ciljni rashodi za podupiranje klimatskih ciljeva od 61 % u skladu s ambicijom postizanja klimatske neutralnosti do 2050.
- pojačano djelovanje u području energetske učinkovitosti i energije iz obnovljivih izvora
- veće mogućnosti za postizanje sinergija s drugim fondovima i programima, posebice putem pečata izvrsnosti i kumulativnog financiranja
- veći učinak za prevladavanje društvenih izazova u kombinaciji s djelovanjem u okviru programa Obzor Europa, posebice njegovih misija potpore europskom zelenom planu (prilagodba klimatskim promjenama, klimatski neutralni gradovi, oceani i tlo)
- veće geografsko područje primjene koje uključuje prekomorske zemlje i područja.

Taj višegodišnji program rada obuhvaća razdoblje od 1. siječnja 2021. do 31. prosinca 2024.

Struktura višegodišnjeg programa rada u skladu je sa sadržajem iz članka 18. stavka 2. Uredbe o programu LIFE, a potprogrami se obrađuju zasebno samo prema potrebi.

Pružaju detaljni okvir za izvršenje provedbenih ovlasti Komisije i pregled aktivnosti programa LIFE tijekom četiri godine, čime se olakšava sudjelovanje potencijalnim dionicima.

Većinu aktivnosti programa LIFE izravno će provoditi službe Komisije ili izvršna agencija. Izvršna agencija djeluje u okviru granica delegiranih ovlasti koje definira Komisija i pod njezinim nadzorom. Opću odgovornost za provedbu programa zadržava Komisija.

2. STRUKTURA

U skladu s člankom 4. Uredbe o programu LIFE taj je program strukturiran u dva područja („Okoliš” i „Djelovanje u području klime”) i četiri potprograma:

1. unutar područja „Okoliš”:
 - potprogram „Priroda i bioraznolikost”
 - potprogram „Kružno gospodarstvo i kvaliteta života”
2. unutar područja „Djelovanje u području klime”:
 - potprogram „Ublažavanje klimatskih promjena i prilagodba tim promjenama”
 - potprogram „Prijelaz na čistu energiju”.

U okviru trenutnog višegodišnjeg programa rada području „Okoliš” dodijeljena su financijska sredstva u iznosu od 1,801 milijarde EUR, a području „Djelovanje u području klime” dodijeljena su financijska sredstva u iznosu od 1,0325 milijardi EUR³.

U nastavku je opisan svaki potprogram, kao i s njim povezani ciljevi i područja djelovanja.

Komisija će u provedbi svakog potprograma nastojati da svako djelovanje bude u skladu sa zelenom prisegom „ne činiti štetu”⁴ i da ne ugrožava ciljeve drugih potprograma⁵ te će istovremeno nastojati razvijati sinergije radi ostvarenja sveobuhvatne vizije okoliša.

³ Ti iznosi ne uključuju rashode za potporu u razdoblju trajanja višegodišnjeg programa rada, koji iznose 106 milijuna EUR.

⁴ Vidjeti: https://ec.europa.eu/info/publications/communication-european-green-deal_hr

⁵ Na primjer, uzimajući u obzir rad Europske komisije na održivim financijama, među ostalim na taksonomiji EU-a (https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/sustainable-finance_hr).

2.1. Potprogram „Priroda i bioraznolikost” i povezana područja djelovanja

U skladu sa specifičnim ciljevima programa kako su utvrđeni u članku 3. stavku 2. Uredbe o programu LIFE, potprogram „Priroda i bioraznolikost” bit će usmjeren na sljedeće ciljeve:

- razvijati, demonstrirati, promicati i poticati inovativne tehnike, metode i pristupe (uključujući prirodna rješenja i pristupe na temelju ekosustava) za ostvarenje ciljeva utvrđenih zakonodavstvom i politikom Unije u području prirode i bioraznolikosti ili u vezi s njima, kao i doprinositi bazi znanja i primjeni najboljih praksi, među ostalim i podupiranjem mreže Natura 2000
- podupirati razvoj, provedbu, praćenje i izvršavanje relevantnog zakonodavstva i politike Unije u području prirode i bioraznolikosti ili u vezi s njima, među ostalim i poboljšanjem upravljanja na svim razinama, posebice povećanjem kapacitetâ javnih i privatnih aktera i uključenosti civilnog društva, pri čemu će se uzimati u obzir i mogući doprinos građanske znanosti⁶
- djelovati kao katalizator za opsežno uvođenje uspješnih rješenja/pristupa za provedbu relevantnog zakonodavstva i politike Unije u području prirode i bioraznolikosti reproduciranjem rezultatâ, integriranjem povezanih ciljeva u druge politike i u prakse javnog i privatnog sektora, mobiliziranjem ulaganja i poboljšanjem pristupa financiranju.

Program LIFE od 1992. je jedan od glavnih alata kojim se podupire provedba Direktive o pticama i Direktive o staništima te je bio važan, a u određenim slučajevima i presudan, za uspostavu mreže Natura 2000.

U provjeri prikladnosti direktiva o prirodi⁷, Akcijskom planu za prirodu, ljude i gospodarstvo⁸ i strategiji EU-a za bioraznolikost do 2030.⁹ ističe se potreba za povećanjem financiranja za prirodu i bioraznolikost.

Potprogram „Priroda i bioraznolikost” doprinijet će ciljevima Europske unije za zaštitu, očuvanje i obnovu prirodnog kapitala Unije u morskim, slatkovodnim i kopnenim ekosustavima, kako je opisano u Konvenciji o biološkoj raznolikosti¹⁰ i Bernskoj konvenciji¹¹. Konkretnije, doprinijet će ostvarenju ciljeva strategije EU-a za bioraznolikost do 2030.¹², Direktive o pticama¹³ i Direktive o staništima¹⁴, Uredbe o invazivnim stranim vrstama¹⁵ te

⁶ Znanstveni rad članova šire javnosti, često u suradnji sa stručnim znanstvenicima i znanstvenim institucijama ili pod njihovim vodstvom.

⁷ Radni dokument službi Komisije SWD(2016) 472 final od 16. prosinca 2016. „Provjera prikladnosti zakonodavstva EU-a o prirodi (Direktiva o pticama i Direktiva o staništima) – Direktive 2009/147/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 30. studenoga 2009. o očuvanju divljih ptica i Direktive Vijeća 92/43/EEZ od 21. svibnja 1992. o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore” (dalje u tekstu „Provjera prikladnosti Direktive o pticama i Direktive o staništima”).

⁸ COM(2017) 198 final od 27. travnja 2017. Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija „Akcijski plan za prirodu, ljude i gospodarstvo”.

⁹ COM(2019) 640 final. Vidjeti: https://ec.europa.eu/environment/strategy/biodiversity-strategy-2030_hr.

¹⁰ Odobrena Odlukom Vijeća 93/626/EEZ od 25. listopada 1993. o sklapanju Konvencije o biološkoj raznolikosti (SL L 309, 13.12.1993., str. 1.).

¹¹ Konvencija o zaštiti europskih divljih vrsta i prirodnih staništa, odobrena Odlukom Vijeća 82/72/EEZ od 3. prosinca 1981. o sklapanju Konvencije o zaštiti europskih divljih vrsta i prirodnih staništa (SL L 38, 10.2.1982., str. 1.).

¹² Vidjeti: https://ec.europa.eu/environment/strategy/biodiversity-strategy-2030_hr

¹³ Direktiva 2009/147/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 30. studenoga 2009. o očuvanju divljih ptica (SL L 20, 26.1.2010., str. 7.).

relevantnim ciljevima iz Okvirne direktive o pomorskoj strategiji¹⁶, Okvirne direktive o vodama¹⁷ i europske strategije za najudaljenije regije¹⁸.

Potprogramu „Priroda i bioraznolikost” u razdoblju od 2021. do 2024. dodijeljen je okvirni iznos od 1,1035 milijardi EUR.

Potprogram za prirodu i bioraznolikost prvenstveno će se provoditi sljedećim vrstama djelovanja:

1. Nastavljanjem tradicionalnog pristupa odozdo prema gore radi provedbe praktičnih i djelotvornih mjera za poboljšanje stanja očuvanosti staništa i vrsta, zdravlja ekosustava i povezanih usluga sufinanciranjem projekata standardnih djelovanja (vidjeti odjeljak 4.1.1.). Svi projekti standardnih djelovanja trebali bi biti osmišljeni tako da se njima izravno postižu vidljiva poboljšanja za vrste, staništa te ekosustave i povezane usluge, koja se definiraju na temelju konkretnih i mjerljivih ciljeva (SMART). Projekti standardnih djelovanja općenito su usmjereni na sljedeće: 1. mjere očuvanja i obnove za pojedina područja („prostor za prirodu”) i 2. dodatne specifične mjere usmjerene na vrste i ekosustave/staništa osim onih za pojedina područja („zaštita naših vrsta i staništa”).
2. Nastavljanjem integriranog pristupa za potporu cijeloj provedbi nacionalnih ili regionalnih prioritetnih akcijskih okvira¹⁹ i drugih Unijinih instrumenata planiranja povezanih s politikom bioraznolikosti putem strateških projekata za prirodu (vidjeti odjeljak 4.1.2.). Strateški projekti za prirodu obuhvaćaju izgradnju kapaciteta i uključivanje djelovanja, među ostalim mobiliziranjem drugih izvora financiranja za prirodu i bioraznolikost. Strateški projekti za prirodu mogu uključivati i specifična djelovanja za očuvanje, posebice ako ih nije moguće poduprijeti mobilizacijom dodatnih financijskih sredstava iz drugih Unijinih programa financiranja (vidjeti odjeljak 4.1.2. o strateškim projektima za prirodu).
3. Strukturiranim pristupom za podupiranje provedbe specifičnih prioriteta politike putem namjenskih poziva u okviru „ostalih djelovanja” (vidjeti odjeljak 4.1.4.).
4. Projektima tehničke pomoći, kako je definirano u odjeljku 4.1.3.

Prethodno navedene vrste djelovanja mogu obuhvaćati:

- (1) mjere za promicanje i podupiranje očuvanja i obnove za pojedina područja („prostor za prirodu”)
- (2) dodatne specifične mjere usmjerene na vrste („zaštita naših vrsta”)

¹⁴ Direktiva Vijeća 92/43/EEZ od 21. svibnja 1992. o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore (SL L 206, 22.7.1992., str. 7.).

¹⁵ Uredba (EU) br. 1143/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2014. o sprječavanju i upravljanju unošenja i širenja invazivnih stranih vrsta (SL L 317, 4.11.2014., str. 35.).

¹⁶ Direktiva 2008/56/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 17. lipnja 2008. o uspostavljanju okvira za djelovanje Zajednice u području politike morskog okoliša (Okvirna direktiva o pomorskoj strategiji) (SL L 164, 25.6.2008., str. 19.).

¹⁷ Direktiva 2000/60/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. listopada 2000. o uspostavi okvira za djelovanje Zajednice u području vodne politike (SL L 327, 22.12.2000., str. 1.).

¹⁸ Vidjeti Komunikaciju Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru, Odboru regija i Europskoj investicijskoj banci „Jače i obnovljeno strateško partnerstvo s najudaljenijim regijama EU-a” (COM(2017) 0623).

¹⁹ Uspostavljeni u skladu s člankom 8. Direktive 92/43.

- (3) upravljanje radi olakšavanja promjene ponašanja i/ili promjene u praksama, upravljanju tlom, vodama i zemljištem, među ostalim u pomorskim područjima, te očuvanja prirodnih resursa, među ostalim podupiranjem provedbe strategije EU-a za bioraznolikost do 2030.²⁰ i buduće strategije EU-a za šumarstvo kako bi se ciljevi bioraznolikosti uključili u relevantne sektore, kako bi se izgradili kapaciteti na svim razinama i kako bi se poboljšala baza znanja o prirodi i bioraznolikosti, među ostalim za praćenje, obračun i izvješćivanje, procjenjivanje i *ex post* evaluaciju
- (4) usklađenost s pravilima o zaštiti okoliša i pristup pravosuđu.

Prethodno navedena djelovanja bit će usmjerena na, među ostalim, provedbu Direktive o pticama i Direktive o staništima te Uredbe o invazivnim stranim vrstama, preokretanje trenda smanjenja broja oprašivača, obnovu narušenih i ugljikom bogatih ekosustava te poboljšanje zdravlja i otpornosti šuma.

2.2. Potprogram „Kružno gospodarstvo i kvaliteta života” i povezana područja djelovanja

Specifični su ciljevi potprograma „Kružno gospodarstvo i kvaliteta života” sljedeći:

- razvijati, demonstrirati i promicati inovativne tehnike, metode i pristupe za ostvarenje ciljeva zakonodavstva i politike Unije u području okoliša, kao i doprinositi bazi znanja i prema potrebi primjeni najboljih praksi
- podupirati razvoj, provedbu, praćenje i izvršavanje relevantnog zakonodavstva i politike Unije u području okoliša, među ostalim i poboljšanjem upravljanja na svim razinama, a posebice povećanjem kapacitetâ javnih i privatnih aktera i uključenosti civilnog društva
- djelovati kao katalizator za opsežno uvođenje uspješnih tehničkih rješenja i rješenja koja se odnose na politike radi provedbe relevantnog zakonodavstva i politike Unije u području okoliša reproduciranjem rezultata, integriranjem povezanih ciljeva u druge politike i u prakse javnog i privatnog sektora, mobiliziranjem ulaganja i poboljšanjem pristupa financiranju.

Cilj je tog programa omogućiti prelazak na održivo, kružno i energetske učinkovito gospodarstvo koje je otporno na klimatske promjene, osigurati netoksični okoliš te zaštititi, obnoviti i poboljšati kvalitetu okoliša.

On će doprinijeti relevantnim prioritetima Europske unije na sljedeće načine:

- smanjenjem potrošnje resursa te olakšavanjem postizanja održivog, kružnog, netoksičnog, energetske učinkovitog okoliša koji je otporan na klimatske promjene
- razvojem kružnih sustava u skladu s novim akcijskim planom za kružno gospodarstvo²¹ i odražavanjem njegova usmjerenja na održive proizvode, materijale i energetske intenzivne sektore te kružne poslovne modele za održavanje vrijednosti; posebno će se usmjeriti na projekte iz najudaljenijih regija i otoka EU-a
- smanjenjem proizvodnje otpada u skladu s Okvirnom direktivom o otpadu²² i opasnog otpada u skladu s obvezom koju je EU preuzeo u okviru Baselske konvencije²³

²⁰ COM(2019) 640 final.

²¹ COM(2020) 98 final: „Novi akcijski plan za kružno gospodarstvo: Za čišću i konkurentniju Europu”.

²² Direktiva 2008/98/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 19. studenoga 2008. o otpadu i stavljanju izvan snage određenih direktiva.

- poboljšanjem gospodarenja otpadom u smislu skupljanja i skladištenja otpada, mogućnosti oporabe i zbrinjavanja na kraju životnog vijeka, među ostalim na otocima, udaljenim obalnim ili kopnenim područjima i u najudaljenijim regijama u kojima postoje posebni izazovi u gospodarenju otpadom
- smanjenjem emisija onečišćujućih tvari koje se ispuštaju u zrak i mora te osiguranjem čistog zraka i mora za građane EU-a u skladu s pravnom stečevinom Unije i ciljevima akcijskog plana za nultu stopu onečišćenja
- postizanjem i održavanjem dobrog stanja vodnih tijela Unije
- osiguranjem čistih površinskih i podzemnih voda u količinama koje su dovoljne za ljude i druge vrste, među ostalim povećanjem učinkovitosti upotrebe vode
- smanjenjem proizvodnje, upotrebe i emisija opasnih kemikalija, kao i smanjenjem izloženosti ljudi i okoliša takvim kemikalijama
- promicanjem razvoja, komercijalizacije i korištenja tvari, materijala i proizvoda koji su osmišljeni da budu sigurni i održivi
- smanjenjem izloženosti štetnim razinama buke
- zaštitom kvalitete tla EU-a, sprečavanjem degradacije tla i povećanjem otpornosti tla na klimatske prijetnje te suzbijanjem dezertifikacije održivim praksama upravljanja tлом i zemljištem, uklanjanjem onečišćenja tla i povećanjem kapaciteta za poboljšanje kvalitete vode manjim istjecanjem nitrata, kao i kapaciteta za smanjenje emisija skladištenjem ugljika te sprečavanjem i ublažavanjem prekrivanja tla.

Potprogramu „Kružno gospodarstvo i kvaliteta života” u razdoblju od 2021. do 2024. dodijeljen je okvirni iznos od 697,5 milijuna EUR.

Taj će se iznos upotrijebiti primarno za financiranje projekata standardnih djelovanja, strateških integriranih projekata i ostalih djelovanja usmjerenih na sljedeće:

- Kružno gospodarstvo, među ostalim uporabu resursa iz otpada te ubrzanje postizanja kružnog, klimatski neutralnog, održivog i netoksičnog okoliša, u kojem je:
 - ✓ najveća moguća vrijednost proizvoda, materijala i resursa u gospodarstvu postignuta i održava se što je dulje moguće
 - ✓ proizvodnja i upotreba proizvoda održiva
 - ✓ proizvodnja otpada i prisutnost štetnih tvari svedena na najmanju moguću razinu.

To uključuje djelovanja za proizvode koji su osmišljeni da budu sigurni i održivi, za kružnu i održivu proizvodnju i potrošnju te djelovanja za povećanje popravka, ponovne upotrebe, ponovne proizvodnje te recikliranja materijala i proizvoda. Osim toga, uključuje održive tehnologije, alate i pristupe razvijene u okviru održivog plavog gospodarstva, kao što su veća mogućnost recikliranja infrastrukture energije iz obnovljivih izvora na moru ili popravak / ponovna upotreba ribarskih mreža i nusproizvoda ribarstva/akvakulture (npr. riblje ljuske, školjke itd.).

Sadržava i djelovanja za podupiranje razvoja poslovnih modela kružnog gospodarstva²⁴ te kraće i raznolikije sustave lanca opskrbe kojima se učinak na okoliš svodi na najmanju moguću razinu i smanjuje ovisnost o vanjskim izvorima. Ta bi se djelovanja trebala

²³ <http://www.basel.int/TheConvention/Overview/TextoftheConvention/tabid/1275/Default.aspx>

²⁴ Poslovni modeli kojima je svrha što dulje zadržati proizvode i materijale u upotrebi te povećati njihovu upotrebu kako bi se iskoristila njihova maksimalna vrijednost.

temeljiti na sveobuhvatnim mjerama koje su usmjerene na cijeli životni ciklus proizvoda i materijala.

Kad je riječ o uporabi resursa iz otpada, obuhvaća djelovanja u skladu s hijerarhijom otpada kako bi se spriječio nastanak otpada, povećali popravak i ponovna upotreba proizvoda, poboljšalo sortiranje i dekontaminacija tijekom otpada te povećalo sigurno i visokokvalitetno recikliranje materijala i proizvoda na temelju pouzdanih i raširenih sustava za odvojeno prikupljanje.

S obzirom na njihovu veliku upotrebu resursa i kružni potencijal, posebna će se pozornost posvetiti lancima vrijednosti ključnih proizvoda²⁵ kao što su tekstil, kemikalije (uključujući plastiku), građevinarstvo i zgrade, elektronika i informacijske i komunikacijske tehnologije (IKT) te baterije i vozila putem djelovanja koja će se provesti u svim fazama relevantnih životnih ciklusa i koja će uključivati sve relevantne dionike.

- Okoliš i zdravlje: održivo upravljanje na temelju dugoročne zaštite prirodnih resursa i sirovina, proizvodnju robe i pružanje usluga koji su prihvatljivi za okoliš radi uklanjanja, sprečavanja ili smanjenja štetnih i negativnih učinaka na zdravlje i dobrobit građana Unije te poboljšanja kvalitete njihova života, kao i učinaka na okoliš te morske i kopnene ekosustave, među ostalim:
 - Vode i mora. Zaštita i poboljšanje kvalitete podzemnih i površinskih voda te sprečavanje i uklanjanje tvari koje onečišćuju vode i mora radi postizanja i održavanja dobrog kemijskog i ekološkog stanja svih vodnih tijela Unije, među ostalim močvarnih zemljišta i morskog okoliša te aktivna zaštita količine vode, kao i smanjenje svih povezanih pritisaka.
 - Zrak i buka. Zaštita zraka i poboljšanje kvalitete zraka sprečavanjem i/ili smanjenjem tvari koje onečišćuju zrak i buke, posebice u urbanoj okolini.
 - Tlo. Obnova, remedijacija, zaštita i poboljšanje zdravlja tla unutar prirodnih ili upravnih granica ekosustava radi pružanja usluga ekosustava, posebice za očuvanje biljne i životinjske produktivnosti, očuvanje ili poboljšanje kvalitete vode i zraka, očuvanje zdravlja ljudi i staništa te sprečavanje gubitka tla.
 - Upravljanje kemikalijama. Održivija upotreba kemijskih tvari i smjesa zasebno i u sklopu artikala i konačnih proizvoda (među ostalim u pesticidima, gnojivima, antimikrobnim sredstvima i nanomaterijalima), bolje informacije o kemijskom sastavu konačnih proizvoda, sprečavanju nezgoda i povezanoj informiranoj kupnji, među ostalim poticanje međusobne povezanosti upravljanja rizikom, kružnosti materijala i klimatskih promjena.
- Projekte upravljanja okolišem za poticanje promjena u ponašanju, kojima će se podupirati provedba europskog zelenog plana²⁶, izgradnja kapaciteta na svim razinama, među ostalim za civilno društvo, uključivanje okolišnih ciljeva, kružnih djelovanja i djelovanja za učinkovitost resursa u relevantnim sektorima, poboljšanje baze znanja o okolišu, među ostalim ozelenjivanje ulaganja, praćenje, obračun i izvješćivanje o okolišu te doprinos praćenju, ocjeni i *ex post* evaluaciji politika.
- Sveobuhvatnu inicijativu za novi europski Bauhaus. To će biti ekološki, gospodarski i kulturni projekt za spajanje dizajna, održivosti, dostupnosti i pristupačnosti kako bi se olakšala provedba europskog zelenog plana. U okviru te inicijative razmatrat će se i elementi prirode i bioraznolikosti.

²⁵ Kako je definirano u COM(2020) 98 final.

²⁶ COM(2019) 640 final.

2.3. Potprogram „Ublažavanje klimatskih promjena i prilagodba tim promjenama” i povezana područja djelovanja

Specifični su ciljevi potprograma „Ublažavanje klimatskih promjena i prilagodba tim promjenama” sljedeći:

- razvijati, demonstrirati i promicati inovativne tehnike, metode i pristupe za ostvarenje ciljeva zakonodavstva i politike Unije o djelovanju u području klime, kao i doprinositi bazi znanja i primjeni najboljih praksi
- podupirati razvoj, provedbu, praćenje i izvršavanje relevantnog zakonodavstva i politike Unije o djelovanju u području klime, među ostalim i poboljšanjem upravljanja na svim razinama, a posebice povećanjem kapacitetâ javnih i privatnih aktera i uključenosti civilnog društva
- djelovati kao katalizator za opsežno uvođenje uspješnih tehničkih rješenja i rješenja koja se odnose na politike radi provedbe relevantnog zakonodavstva i politike Unije o djelovanju u području klime reproduciranjem rezultatâ, integriranjem povezanih ciljeva u druge politike i u prakse javnog i privatnog sektora, mobiliziranjem ulaganja i poboljšanjem pristupa financiranju.

Programom LIFE pridonijet će se preobrazbi Unije u društvo koje je klimatski neutralno i otporno na klimatske promjene podupiranjem provedbe klimatske politike EU-a u sklopu europskog zelenog plana²⁷ i pripremanjem EU-a za klimatske izazove tijekom sljedećih godina i desetljeća.

Potprogramu „Ublažavanje klimatskih promjena i prilagodba tim promjenama” za razdoblje od 2021. do 2024. dodijeljen je okvirni iznos od 505,5 milijuna EUR. Najveći dio iznosa upotrijebit će se za bespovratna sredstva, posebice, ali ne isključivo, za projekte standardnih djelovanja i strateške integrirane projekte.

Područja djelovanja obuhvaćat će sljedeće:

- Ublažavanje klimatskih promjena
 - smanjenje emisija stakleničkih plinova, među ostalim fluoriranih stakleničkih plinova i tvari koje oštećuju ozonski omotač, u skladu s ciljem klimatske neutralnosti EU-a i poboljšanjem energetske učinkovitosti, što uključuje razmatranje političkog i tržišnog okvira za razvoj i primjenu niskougljičnih ili energetski učinkovitih proizvoda i usluga, kao i promicanje tranzicije prometnog sektora
 - poboljšanje funkcioniranja sustava trgovanja emisijama
 - podupiranje održivih praksi upravljanja zemljištem, šumama, tlom, morima i oceanima, kojima se smanjuju emisije ili uklanja CO₂ iz atmosfere
 - razvijanje i promicanje rješenja za uklanjanje/sekvestraciju CO₂ iz atmosfere hvatanje i uklanjanje ugljika može biti utemeljeno na prirodi i može se kombinirati s projektima obnove ili se oslanjati na skladištenje u određenim dugoročnim medijima ili upotrebi dugotrajnih proizvoda
- Prilagodbu klimatskim promjenama

²⁷ COM(2019) 640 final.

- podupiranje razvoja politike povezane s prilagodbom te poboljšanje strategija i planova prilagodbe na svim razinama i u svim sektorima u skladu s novom strategijom EU-a za prilagodbu klimatskim promjenama²⁸
- poboljšanje, promicanje i povećanje upotrebe najsuvremenijih alata i rješenja za modeliranje prilagodbe, procjenu rizika, upravljanje i potporu donošenju odluka; praćenje i evaluaciju provedbe te izvješćivanje o njoj, kao i alate za *ex ante* procjenu projekata kako bi se bolje utvrđivale dodatne koristi i pozitivni učinci projekata prilagodbe i prevencije na gospodarstvo
- podupiranje uvođenja održivih prirodnih rješenja za upravljanje zemljištem te obalnim i morskim područjima, među ostalim procjenama, smjernicama, izgradnjom kapaciteta te prikladnim financijskim pristupima i proizvodima
- pristupe i rješenja za prilagodbu gradova i regija klimatskim promjenama, posebice kako bi se poduprli EU i Globalni sporazum gradonačelnika te europski klimatski pakt
- pristupe i rješenja za osiguranje stabilne i sigurne opskrbe visokokvalitetnom slatkom vodom, sprečavanje suša, smanjenje upotrebe vode, zaštitu i obnovu močvarnih područja te sprečavanje poplava
- rješenja za prilagodbu na klimatske promjene i povećanje otpornosti infrastrukture i zgrada, među ostalim upotrebom plavo-zelene infrastrukture i suradnjom s organizacijama za normizaciju
- podupiranje pripravnosti za ekstremne vremenske uvjete, posebice na lokalnoj razini i u najudaljenijim regijama
- promicanje financijskih instrumenata i inovativnih rješenja za suočavanje s rizicima uzrokovanim klimatskim promjenama te javno-privatne suradnje radi smanjenja udjela neosiguranih gospodarskih gubitaka povezanih s klimom, među ostalim poboljšanjem prikupljanja podataka o gospodarskim gubitcima povezanim s klimom i pristupa tim podacima
- Upravljanje klimatskim promjenama i informacije o njima, što će uključivati djelovanja koja doprinose ublažavanju klimatskih promjena ili prilagodbi klimatskim promjenama:
 - poticanje promjena u ponašanju i praksama, kao i povećanje znanja i informiranosti građana, posebice podupiranjem provedbe europskog klimatskog pakta²⁹ te uključivanjem smanjenja emisija i učinkovitosti resursa u sve relevantne sektore
 - razvoj i provedbu klimatskih i energetske strategije ili strategije do sredine stoljeća na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini
 - poboljšanje praćenja, obračuna i izvješćivanja o stakleničkim plinovima te doprinos praćenju, ocjeni i *ex post* evaluaciji politike
 - informacije o najboljim praksama i informiranje o ublažavanju klimatskih promjena i prilagodbi njima, među ostalim o postizanju otpornosti ulaganja u infrastrukturu i politika na klimatske promjene
 - razvoj klimatskih usluga i promicanje klimatologije

²⁸ COM(2021) 82 final.

²⁹ COM(2019) 640 final.

- razvoj i promicanje održivih financijskih instrumenata te podupiranje klimatske diplomacije.

Potprogram „Ublažavanje klimatskih promjena i prilagodba tim promjenama” može obuhvaćati aktivnosti povezane s energetsom učinkovitošću i energijom iz obnovljivih izvora ako one te godine nisu obuhvaćene pozivima u okviru potprograma „Prijelaz na čistu energiju”.

2.4. Potprogram „Prijelaz na čistu energiju” i povezana područja djelovanja

Specifični su ciljevi potprograma „Prijelaz na čistu energiju” sljedeći:

- razvijati, demonstrirati i promovirati inovativne tehnike, metode i pristupe za ostvarenje ciljeva zakonodavstva i politike Unije u području prelaska na održivu energiju iz obnovljivih izvora i veću energetska učinkovitost, kao i doprinositi bazi znanja i primjeni najboljih praksi
- podupirati razvoj, provedbu, praćenje i izvršavanje relevantnog zakonodavstva i politike Unije u području prelaska na održivu energiju iz obnovljivih izvora ili veću energetska učinkovitost, među ostalim poboljšanjem upravljanja na svim razinama, a posebice povećanjem kapaciteta javnih i privatnih aktera i uključenosti civilnog društva
- djelovati kao katalizator za opsežno uvođenje uspješnih tehničkih rješenja i rješenja koja se odnose na politike radi provedbe relevantnog zakonodavstva i politike Unije u području prelaska na održivu energiju iz obnovljivih izvora ili veću energetska učinkovitost reproduciranjem rezultata, integriranjem povezanih ciljeva u druge politike i u prakse javnog i privatnog sektora, mobiliziranjem ulaganja i poboljšanjem pristupa financiranju.

Tim će se potprogramom financirati aktivnosti s pomoću kojih se odgovara na specifične teme definirane u godišnjim pozivima na podnošenje prijedloga koji se temelje na popisu prioritetnih tema. Druge aktivnosti povezane s energetsom učinkovitošću i energijom iz obnovljivih izvora koje se ne odnose na specifične zahtjeve poziva definiranih u okviru tog potprograma mogu se podnijeti za pozive u okviru potprograma „Ublažavanje klimatskih promjena i prilagodba tim promjenama”.

Cilj potprograma bit će financiranjem koordinacijskih i potpornih djelovanja u cijeloj Europi omogućiti prelazak na energetska učinkovito, klimatski neutralno gospodarstvo koje se temelji na energiji iz obnovljivih izvora i otporno je na klimatske promjene. Tim se djelovanjima nastoje srušiti tržišne prepreke koje otežavaju socioekonomski prelazak na održivu energiju, a s kojima se često suočavaju mali i srednji subjekti, brojni akteri, među ostalim lokalna i regionalna javna tijela i neprofitne organizacije, te potrošači.

Potprogram će doprinijeti provedbi djelovanja iz europskog zelenog plana povezanih s energijom, među ostalim inicijative za „val obnove” za građevinski sektor i posvetit će odgovarajuću pozornost državnim područjima koja nisu povezana s europskim mrežama, kao što su najudaljenije regije EU-a. Doprinijet će ciljevima pravedne tranzicije pružanjem potpore državnim područjima i skupinama građana na koje prelazak s fosilnih goriva na čistu energiju ima negativan učinak, izgradnjom kapaciteta aktera i poticanjem ulaganja u čistu energiju, prvenstveno u energetska učinkovitost i lokalno dostupne, održive, obnovljive izvore energije. Neće biti uključene aktivnosti povezane s razvojem tehnologije³⁰.

³⁰ Razvoj tehnologije, istraživanje i inovacije za prelazak na čistu energiju financirat će se u okviru programa Obzor Europa.

Potprogramu „Prijelaz na čistu energiju” u razdoblju od 2021. do 2024. dodijeljen je okvirni iznos od 527 milijuna EUR.

Znatan dio tog proračuna upotrijebit će se za financiranje koordinacijskih i potpornih djelovanja u okviru bespovratnih sredstava za ostala djelovanja u tom četverogodišnjem razdoblju, dok je mogućnost financiranja projekata standardnih djelovanja predviđena tek od 2023.

Obuhvaćat će sljedeća područja djelovanja:

- **Stvaranje nacionalnog, regionalnog i lokalnog okvira politike kojim se podupire prelazak na čistu energiju:**

Povećanje koherentnosti upravljanja energetsom tranzicijom na različitim razinama povećanjem dijaloga s više dionika i izgradnjom kapaciteta javnih tijela za provedbu nacionalnih energetskih i klimatskih planova i/ili drugih planova i strategija (npr. planovi pravedne tranzicije, dugoročne strategije obnove, strategije za elektrifikaciju prometnog sustava). Podupiranje razvoja i djelotvorne provedbe politika čiste energije, među ostalim relevantnog zakonodavstva Unije o proizvodima i potrošačima energije, u EU-u i trećim zemljama. Podupiranje djelovanja kojima se u praksi provode ovlašćujuće odredbe uključene u europsko zakonodavstvo o čistoj energiji.

- **Ubrzavanje uvođenja tehnologije, digitalizacije, novih usluga i poslovnih modela te unapređivanje povezanih stručnih vještina na tržištu za prelazak na čistu energiju:**

Pružanje potpore za dekarbonizaciju zgrada, industrije i tercijarnih sektora poticanjem primjene inovativnih rješenja na tržištu, što uključuje digitalizaciju i kružni dizajn u skladu s ciljem klimatske neutralnosti. Ubrzavanje prelaska na čistu energiju omogućavanjem razvoja novih usluga s dodanom vrijednošću i inovativnih poslovnih modela. Uvođenje tehnologija i inovativnih rješenja potrebno je popratiti mjerama kojima se uklanjaju tržišne prepreke i kojima se podupire razvoj i upotreba novih vještina i okvira (oznake, certifikati, tehnološki i netehnološki standardi³¹, npr. za interoperabilnost itd.).

- **Privlačenje privatnog financiranja održive energije:**

Kako bi se povećala ulaganja u održivu energiju, potrebni su različiti tokovi kapitala koji se trebaju staviti na raspolaganje rješavanjem pitanja ponude i potražnje financiranja te djelotvornom upotrebom javnih sredstava. Aktivnosti na strani ponude uključuju prikupljanje podataka, metodologiju i upravljanje rizikom na temelju dokaza; usklađivanje definicije i mjerenja održivih ulaganja; razvoj inovativnih mehanizama financiranja, proizvoda, usluga i praksi; standardizaciju i agregiranje projekata i ulaganja; pojednostavnjenje postupka za ulagatelje; izgradnju kapaciteta i dijalog. Aktivnosti bi trebale doprinostiti politici i zakonodavstvu EU-a u području održivih financija³².

- **Podupiranje razvoja lokalnih i regionalnih investicijskih projekata:**

Izgradnja kapaciteta lokalnih javnih tijela i privatnih ulagatelja, posebice kolektivnih ulagatelja zajednice. Olakšavanje dijaloga s financijskim sektorom kako bi se provela ulaganja u održivu energiju, što uključuje prilagođena djelovanja koja pridonose pravednom društvu i pravednoj energetskej tranziciji u regijama EU-a koje najviše ovise o fosilnim gorivima ili postupcima s velikim intenzitetom emisija CO₂. Promicanje javne nabave energije te resursno učinkovitih radova, robe i usluga. Podupiranje prilagođenih pristupa lokalnim akterima kako bi se razvili koncepti za ulaganja, provele organizacijske inovacije i agregirali projekti. Poboljšanje uvjeta na tržištu i razvoj novih ponuda

³¹ Kao što je ontologija SAREF <https://saref.etsi.org/>.

³² https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/sustainable-finance_hr

integriranih usluga za održivu energiju u zgradama, prometu, lukama te malim i srednjim poduzećima.

- **Uključivanje i osnaživanje građana u prelasku na čistu energiju:**

Podupiranje građana u preuzimanju aktivne uloge u prelasku na čistu energiju, što uključuje ciljanu potporu za zajednička djelovanja, inicijative koje provode zajednice i građani te razvoj novih energetske usluga i društvenih inovacija. Jačanje suradnje između lokalnih tijela i inicijativa koje provode građani. Potporna djelovanja koja doprinose smanjenju energetske siromaštva. Poticanje energetske pismenosti i održivog ponašanja građana u odnosu na energiju, posebice mlađih generacija.

3. DODJELA SREDSTAVA

Višegodišnja dodjela sredstava za razdoblje od 2021. do 2024. prema različitim vrstama financiranja unutar svakog potprograma (u milijunima EUR) prikazana je u tablici u nastavku³³.

Više pojedinosti o dodjeli sredstava prema vrsti bespovratnih sredstava, uključujući najviši iznos za strateške projekte za prirodu i strateške integrirane projekte, navedeno je u odjeljku 4.1.2.

U milijunima EUR	Iznosi koji se dodjeljuju projektima u skladu s člankom 9. stavkom 3. Uredbe o programu LIFE			Ostale aktivnosti	Ukupno 1. + 2. + 3. + 4.
	1. Projekti koji se financiraju bespovratnim sredstvima	2. Operacije mješovitog financiranja	3. Projekti koji se financiraju drugim oblicima financiranja		
Iznosi za potprograme u milijunima EUR				4. Aktivnosti koje se financiraju nabavom i koje nisu obuhvaćene točkom 3.	
1. Priroda i bioraznolikost	926,69	7,50	70,93	98,42	1103,54
2. Kružno gospodarstvo i kvaliteta života	599,29	7,50	45,28	45,48	697,54
3. Ublažavanje klimatskih promjena i prilagodba tim promjenama	419,07	0,00	45,25	41,20	505,52
4. Prijelaz na čistu energiju	412,22	0,00	85,00	29,86	527,08
UKUPNO	2357,27	15,00	246,46	214,96	2833,68

Napomena: Ti iznosi ne uključuju rashode za potporu, koji iznose 106 milijuna EUR.

³³ U potprogramu „Prijelaz na čistu energiju” bespovratna sredstva za ostala djelovanja uključivat će koordinacijska i potporna djelovanja te bespovratna sredstva za korisnike definirane u skladu s člankom 195. točkom (f) Financijske uredbe.

Dodjela prema različitim vrstama financiranja indikativne je prirode. Moguće su izmjene unutar sljedećih granica:

- U skladu s člankom 5. stavkom 4. Uredbe o programu LIFE najmanje 60 % proračunskih sredstava dodijeljenih projektima koji se podupiru bespovratnim sredstvima za djelovanje u području Okoliš namijenjeno je bespovratnim sredstvima za projekte kojima se podupire potprogram „Priroda i bioraznolikost”.
- U skladu s člankom 9. stavkom 3. Uredbe o programu LIFE najmanje 85 % proračuna programa LIFE dodjeljuje se za bespovratna sredstva, financijske instrumente u okviru operacija mješovitog financiranja i projekte koji se financiraju drugim oblicima financiranja u mjeri utvrđenoj u odjeljku 5.5.

Sredstva za djelovanja dodijeljena projektima u skladu s člankom 9. stavkom 3. Uredbe o programu LIFE iznose 2372,27 milijuna EUR, odnosno 83,7 % proračuna programa LIFE (ne uključujući rashode za potporu).

- U skladu s člankom 18. stavkom 4. Uredbe o programu LIFE Komisija osigurava da se neiskorištena sredstva iz određenog poziva na podnošenje prijedloga preraspodijele na različite vrste djelovanja iz članka 11. stavka 2. Uredbe o programu LIFE unutar istog područja.

Tim se sredstvima može upravljati izravno ili neizravno, u okviru granica Financijske uredbe i Uredbe o programu LIFE.

4. BESPOVRATNA SREDSTVA

Ukupni okvirni iznos namijenjen za bespovratna sredstva u razdoblju od 2021. do 2024. iznosi 2,35727 milijardi EUR, od čega je 97,65 % okvirno namijenjeno za bespovratna sredstva za djelovanje, a 2,35 % za bespovratna sredstva za poslovanje.

U nastavku su navedene brojke po vrsti i, gdje je relevantno, područjima djelovanja. U skladu s člankom 18. stavkom 4. Uredbe o programu LIFE neiskorištena sredstva iz poziva na podnošenje prijedloga mogu se preraspodijeliti na različite vrste djelovanja unutar istog područja.

U skladu s člankom 12. Uredbe o programu LIFE djelovanja koja se financiraju u okviru programa LIFE trebala bi biti iznimno otvorena za sudjelovanje pravnih subjekata iz svih trećih zemalja koje nisu pridružene programu LIFE pod sljedećim uvjetima:

- njihovo je sudjelovanje potrebno radi ostvarenja ciljeva djelovanja kako bi se osigurala djelotvornost intervencija provedenih u Uniji i/ili prekomorskim zemljama i područjima povezanim s njom
- ti subjekti u načelu snose troškove svojeg sudjelovanja u djelovanju.

Vrsta djelovanja	Dodijeljena sredstva u milijunima EUR				Stopa sufinanciranja ³⁴	Najdulje razdoblje prihvatljivosti
	Potprogram „Priroda i bioraznolikost”	Potprogram „Kružno gospodarstvo i kvaliteta života”	Potprogram „Ublažavanje klimatskih promjena i prilagodba tim promjenama”	Potprogram „Prijelaz na čistu energiju”	Ukupno	

³⁴ Stopa sufinanciranja izračunana je iz prihvatljivih rashoda projekta.

Projekti standardnih djelovanja	547,77	350,30	280,44	20,50	1199,01	najviše 60 % najviše 67 % ili najviše 75 % pod posebnim uvjetima	10 godina
Strateški projekti za prirodu	280,00				280,00	najviše 60 %	14 godina
Strateški integrirani projekti		210,70	125,00	0,00	335,70	najviše 60 %	14 godina
Tehnička pomoć	15,42	13,28	2,85	1,60	33,16	najviše 60 % najviše 95 % pod posebnim uvjetima	5 godina
Ostala djelovanja	55,50	19,00	0,30	379,12	453,92	najviše 95 % najviše 100 % za nastavak programa BEST	10 godina
Bespovratna sredstva za poslovanje	28,00	6,00	10,48	11,00	55,48	najviše 70 %	3 godine
Ukupno	926,69	599,29	419,07	412,22	2357,27		

U skladu s odredbama Uredbe o programu LIFE i Financijske uredbe neke aktivnosti navedene u nastavku mogle bi se provesti u okviru neizravnog upravljanja ako je to prikladno kad se uzmu u obzir posebni uvjeti njihove provedbe.

4.1. Bespovratna sredstva za djelovanje

U skladu s člankom 11. stavkom 2. Uredbe o programu LIFE tim se programom mogu financirati bespovratna sredstva za različite vrste djelovanja:

1. projekti standardnih djelovanja
2. strateški projekti za prirodu
3. strateški integrirani projekti
4. projekti tehničke pomoći
5. ostala djelovanja.

4.1.1. Projekti standardnih djelovanja

To su tradicionalni projekti programa LIFE kojima je cilj:

- razvijati, demonstrirati i promicati inovativne tehnike, metode i pristupe
- doprinosti bazi znanja i primjeni najboljih praksi
- podupirati razvoj, provedbu, praćenje i izvršavanje relevantnog zakonodavstva i politike Unije, među ostalim i poboljšanjem upravljanja na svim razinama, a posebice povećanjem kapaciteta javnih i privatnih aktera i uključenosti civilnog društva
- djelovati kao katalizator za opsežno uvođenje uspješnih tehničkih rješenja i rješenja koja se odnose na politike radi provedbe relevantnog zakonodavstva i politike Unije reproduciranjem rezultata, integriranjem povezanih ciljeva u druge politike i u prakse

javnog i privatnog sektora, mobiliziranjem ulaganja i poboljšanjem pristupa financiranju³⁵.

Projektima standardnih djelovanja za razdoblje od 2021. do 2024. dodijeljen je okvirni iznos od 1,999 milijardi EUR, od čega će 13 milijuna EUR biti unaprijed dodijeljeno projektima novog europskog Bauhausa. U skladu s člankom 18. stavkom 4. Uredbe o programu LIFE neiskorištena sredstva iz poziva na podnošenje prijedloga mogu se preraspodijeliti na različite vrste djelovanja unutar istog područja.

4.1.1.1. Stopa sufinanciranja

Stopa sufinanciranja projekata standardnih djelovanja u pravilu ne prelazi 60 % ukupnih prihvatljivih troškova projekta, osim za projekte u okviru programa „Priroda i bioraznolikost” koji se odnose na sljedeće:

- prioriteto stanište ili prioritetu vrstu za provedbu Direktive 92/43/EEZ (Direktiva o staništima), kako je navedeno u relevantnim prilogima toj direktivi
- ptičju vrstu koju Odbor za prilagodbu tehničkom i znanstvenom napretku osnovan u skladu s člankom 16. Direktive 2009/147/EZ (Direktiva o pticama) smatra „prioritetom za financiranje”
- stanišni tip ili vrstu iz priloga Direktivi o staništima čije je stanje očuvanosti u najnovijim dostupnim ocjenama biogeografskih regija na razini EU-a i nacionalnoj razini ocijenjeno kao nepovoljno – loše s negativnim kretanjem (U2-)
- stanišni tip ili vrstu (osim ptičjih vrsta) kojima je u najnovijoj objavljenoj verziji crvenih popisa europskih vrsta ili staništa pripisan status ugroženosti ili još lošiji status na razini EU-a
(https://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/redlist/index_en.htm i https://ec.europa.eu/environment/nature/knowledge/redlist_en.htm), uključujući državna područja koja nisu obuhvaćena tim popisima
- drugo stanište ili vrstu, na državnim područjima koja nisu obuhvaćena crvenim popisima europskih vrsta i staništa, kojima je u najnovijoj objavljenoj verziji globalnih Crvenih popisa vrsta ili staništa IUCN-a pripisan status ugroženosti ili još lošiji status.

Stopa sufinanciranja za te projekte za prirodu i bioraznolikost mogla bi iznositi najviše 75 % ukupnih prihvatljivih troškova pod uvjetom da je projekt usmjeren isključivo na prioriteta staništa i/ili prioriteta vrste, kako je prethodno opisano. Podnositelji projektnih prijavi morat će u svojem prijedlogu dokazati da su sva djelovanja jasno usmjerena na pozitivne učinke za staništa ili vrste koje ispunjavaju uvjete za sufinanciranje 75 % troškova.

U suprotnom projekt koji je usmjeren i na prioriteta i na neprioriteta staništa i/ili vrste može ostvariti stopu sufinanciranja od 67 % pod uvjetom da je jasno usmjeren na te prioriteta vrste ili staništa i da je većina djelovanja projekta osmišljena tako da izričito i izravno djeluje na prioriteta vrste ili staništa te ima konkretne izravne pozitivne učinke na njih. Prijedlozi u kojima su navedene prioriteta vrste ili staništa na koja će predviđena djelovanja imati samo neizravne pozitivne učinke ili u kojima su te vrste ili staništa samo manji dio projekta neće moći ostvariti stopu sufinanciranja od 67 %.

4.1.1.2. Razdoblje prihvatljivosti

³⁵ Članak 2. stavak 4. i članak 3. stavak 2. Uredbe o programu LIFE.

Najdulje razdoblje prihvatljivosti za projekte standardnih djelovanja iznosi deset godina. To je opravdano s obzirom na složenost određenih projekata i činjenicu da mogu biti potrebna produljenja zbog nepredviđenih događaja (npr. ekstremni vremenski uvjeti).

4.1.2. *Strateški projekti*

Strateški projekti obuhvaćaju:

- (1) strateške projekte za prirodu
- (2) strateške integrirane projekte.

4.1.2.1. Strateški projekti za prirodu

U skladu s člankom 2. stavkom 1. Uredbe o programu LIFE strateškim se projektima za prirodu ostvarenje ciljeva Unije koji se odnose na prirodu i bioraznolikost podupire provedbom usklađenih programa djelovanja u državama članicama radi uključivanja tih ciljeva i prioriteta u druge politike i instrumente financiranja, uključujući koordiniranom provedbom prioriternih akcijskih okvira donesenih na temelju Direktive 92/43/EEZ.

Strateški projekti za prirodu bit će usmjereni na sljedeće strategije i planove:

- prioritetni akcijski okvir u skladu s člankom 8. Direktive Vijeća 92/43/EEZ o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore (Direktiva o staništima)
- druge planove ili strategije koje su na međunarodnoj, nacionalnoj, regionalnoj ili višeregionalnoj razini donijela tijela za prirodu i bioraznolikost koja provode politiku ili zakonodavstvo EU-a u području prirode i/ili bioraznolikosti i koje uključuju konkretna i mjerljiva djelovanja ili ciljeve s jasnim vremenskim okvirom i proračunom.

Strateški projekti za prirodu u velikoj se mjeri oslanjaju na iskustvo stečeno provedbom integriranih projekata za prirodu u okviru programa LIFE u razdoblju od 2014. do 2020. Međutim, integrirani projekti za prirodu bili su isključivo usmjereni na provedbu prioriternih akcijskih okvira, a strateški projekti za prirodu imaju šire područje djelovanja u skladu sa strategijom EU-a za bioraznolikost do 2030. i usmjereniji su na uključivanje.

Ovisno o potrebama predmetnih država članica (ili regija) definiranim u njihovim prioriternim akcijskim okvirima ili drugim planovima za prirodu i bioraznolikost (koji moraju biti dostupni u trenutku u kojem se podnosi konačni prijedlog strateškog projekta za prirodu), skup mjera koje je potrebno uključiti u akcijski program strateškog projekta za prirodu mora uključivati sljedeće:

- institucionalnu potporu i djelovanja za izgradnju kapaciteta
- mobilizaciju i koordinaciju dodatnog financiranja za dopunska djelovanja, posebice iz drugih EU-ovih instrumenata i programa financiranja.

Osim toga, strateški projekti za prirodu mogu uključivati i konkretne mjere očuvanja, posebice ako ih nije moguće poduprijeti putem drugih EU-ovih programa financiranja.

Tijela koja su nadležna za prirodu i bioraznolikost te koja su odgovorna za provedbu prioriternog akcijskog okvira sudjeluju u prijedlozima strateških projekata za prirodu kao podnositelji projektnih prijava ili, u opravdanim slučajevima, kao pridruženi korisnici.

Okvirna raspodjela strateških projekata za prirodu u razdoblju od 2021. do 2027. trebala bi izgledati kako je prikazano u nastavku:

Upućivanje: podaci Eurostata	Države	Koeficijent
---	---------------	--------------------

Manje države članice (manje od 30 000 km ²)	Cipar, Luksemburg, Malta, Slovenija	1
Države članice prosječne veličine (od 30 000 do 100 000 km ²)	Austrija, Belgija, Češka, Danska, Estonija, Hrvatska, Irska, Latvija, Litva, Mađarska, Nizozemska, Portugal, Slovačka	2
Veće države članice (veće od 100 000 km ²):	Bugarska, Finska, Francuska, Grčka, Italija, Njemačka, Poljska, Rumunjska, Španjolska, Švedska	3

Koeficijent pridružen svakoj skupini država označava okvirni iznos potpore koja se u razdoblju od 2021. do 2027. dodjeljuje svakoj državi u okviru strateških projekata za prirodu.

Koeficijent u prethodnoj tablici pokazatelj je udjela sufinanciranja sredstvima EU-a koje je u razdoblju od 2021. do 2027. dostupno za strateške projekte za prirodu, pri čemu treba uzeti u obzir da koeficijent 1 okvirno odgovara sufinanciranju sredstvima EU-a u iznosu od 10 milijuna EUR, koeficijent 2 sufinanciranju sredstvima EU-a u iznosu od 20 milijuna EUR, a koeficijent 3 sufinanciranju sredstvima EU-a u iznosu od 30 milijuna EUR. Iako se države članice potiče da podnesu samo jedan veliki prijedlog strateškog projekta za prirodu, čija bi se financijska vrijednost trebala temeljiti na prethodnoj tablici, potpora programa LIFE može se podijeliti na dva ili više strateških projekata za prirodu u državama članicama u kojima je to opravdano. Kako bi geografska pokrivenost država članica strateškim projektima za prirodu do 2027. bila što veća, regionalna tijela koja namjeravaju podnijeti strateški projekt za prirodu potiče se na suradnju s drugim regijama pri pripremi prijedloga.

Iako se nastoji postići geografska uravnoteženost, dodjela bespovratnih sredstava i dalje će sadržavati element natjecanja. Bespovratna sredstva neće se dodijeliti prijedlozima koji u sklopu evaluacije ne ostvare minimalne bodove za prolazak. Financiranju prijedloga države članice kojoj još nisu dodijeljena bespovratna sredstva za strateški projekt za prirodu dat će se prednost u odnosu na druge prijedloge država članica koje već imaju jedan ili više strateških projekata za prirodu, ali samo ako taj prijedlog ostvari minimalne bodove za prolazak.

Države članice snažno se potiče na međusobno koordiniranu provedbu strateških projekata za prirodu te upotrebu platformi za transnacionalnu koordinaciju i suradnju koje pružaju makroregionalne strategije EU-a ako predmetne države članice sudjeluju u tim strategijama³⁶.

Vremensko preklapanje integriranih projekata za prirodu i strateških projekata za prirodu u određenoj državi članici / regiji nije automatski isključeno ako postoje jasna dodana vrijednost i tematska komplementarnost strateškog projekta za prirodu u odnosu na integrirane projekte.

4.1.2.2. Strateški integrirani projekti

U skladu s člankom 2. stavkom 2. Uredbe o programu LIFE tim se projektima na regionalnoj, višeregionalnoj, nacionalnoj ili transnacionalnoj razini provode okolišne ili klimatske strategije ili akcijski planovi koje su razvila tijela država članica, a zahtijevaju se posebnim okolišnim, klimatskim ili relevantnim energetske zakonodavstvom ili politikom Unije, pritom osiguravajući uključenost dionika i promičući koordinaciju s barem još jednim

³⁶ Makroregionalne strategije EU-a okviri su za suradnju namijenjeni za bolju koordinaciju djelovanja i sredstava u određenom transnacionalnom geografskom području (makroregija) i zajednički prioritet im je okoliš (među ostalim zaštita prirode) i klima. Najvažnija su obilježja tih strategija međusektorski pristup, višerazinsko upravljanje i sudjelovanje dionika. Informacije su dostupne na: https://ec.europa.eu/regional_policy/hr/policy/cooperation/macro-regional-strategies/

izvorom financiranja na razini Unije, na nacionalnoj ili privatnoj razini te njegovu mobilizaciju.

Strateški integrirani projekti bit će usmjereni na sljedeće strategije i planove:

- u okviru potprograma Kružno gospodarstvo i kvaliteta života:
 - kružno gospodarstvo: nacionalni ili regionalni akcijski planovi, strategije, planovi djelovanja ili slične mjere za kružno gospodarstvo³⁷, koji su:
 - službeno odobreni
 - uključuju konkretna i mjerljiva djelovanja ili ciljeve s jasnim vremenskim okvirom
 - u skladu s ciljevima akcijskog plana EU-a za kružno gospodarstvo ili ih nadopunjuju
 - otpad: nacionalni i regionalni planovi gospodarenja otpadom u skladu s člankom 28. Okvirne direktive o otpadu i/ili programi za sprečavanje nastanka otpada u skladu s člankom 29. te direktive
 - vode: planovi upravljanja riječnim slivom u skladu s Prilogom VII. Okvirnoj direktivi o vodama, planovi upravljanja poplavnim rizicima u skladu s Direktivom o poplavama, pomorske strategije u skladu s Okvirnom direktivom o pomorskoj strategiji
 - zrak: planovi za kvalitetu zraka u skladu s Direktivom o kvaliteti zraka ili nacionalni planovi kontrole onečišćenja zraka u skladu s Direktivom o nacionalnim gornjim granicama emisija
- u okviru potprograma „Ublažavanje klimatskih promjena i prilagodba tim promjenama”:
 - nacionalni energetske i klimatske planovi (NECP, Uredba (EU) 2018/1999 o upravljanju energetskom unijom i djelovanjem u području klime)
 - nacionalni akcijski planovi za energetske učinkovitost
 - nacionalne ili regionalne strategije ili akcijski planovi za prilagodbu
 - planovi djelovanja na razini grada ili zajednice kojima se prvi put provodi prelazak na klimatski neutralno društvo i/ili društvo otporno na klimatske promjene
 - nacionalne, regionalne ili industrijske/sektorske strategije za ublažavanje emisija stakleničkih plinova ili planovi za razvoj klimatski neutralnog društva.

Komisija će pokušati osigurati najveću moguću geografsku pokrivenost strateškim integriranim projektima tako što će okvirno dodijeliti najmanje jedan strateški integrirani projekt svakoj državi članici u sklopu svakog potprograma.

³⁷ Akcijski plan, strategija, plan djelovanja ili slična mjera za kružno gospodarstvo službeni je dokument koji je donesen relevantnim zakonodavnim postupkom na nacionalnoj ili regionalnoj razini i kojim se uvodi vizija te predlažu tijekom djelovanja / politike za ubrzanje prelaska na kružno gospodarstvo na nacionalnoj ili regionalnoj razini, u skladu s ciljevima akcijskog plana EU-a za kružno gospodarstvo. Dokument bi trebao imati sveobuhvatan pristup i trebao bi biti usmjeren na, među ostalim, životni ciklus proizvoda i/ili materijala. Kako bi se smatrao prihvatljivim, plan mora sadržavati konkretne i mjerljive ciljeve, djelovanja ili mjere s jasnim vremenskim okvirima koji omogućuju praćenje doprinosa integriranog projekta njegovoj provedbi. Njihov se naziv može razlikovati, npr. to mogu biti strategije za kružno gospodarstvo, planovi djelovanja za kružno gospodarstvo, okviri za kružno gospodarstvo itd. Planovi bi po mogućnosti trebali prelaziti granice politike i uključivati koordinaciju među ministarstvima. Komisija smatra da su takve okvirne strategije jedan od najdjelotvornijih načina za ostvarenje kružnog gospodarstva u državama članicama te snažno potiče države članice da ih donesu i provedu.

Za transnacionalne strateške integrirane projekte potiče se upotreba platformi za transnacionalnu koordinaciju i suradnju koje pružaju makroregionalne strategije EU-a ako predmetne države članice sudjeluju u tim strategijama.

4.1.2.3. Najviši iznosi

Zahvaljujući pozitivnom iskustvu s integriranim projektima u okviru programa LIFE u razdoblju od 2014. do 2020. najviši ukupni iznos dodijeljen strateškim projektima za prirodu iznosit će 280 milijuna EUR, odnosno 30 % ukupnog proračuna dodijeljenog za bespovratna sredstva za potprogram „Priroda i bioraznolikost”. Najviši ukupni iznos dodijeljen strateškim integriranim projektima u okviru potprograma „Kružno gospodarstvo i kvaliteta života” te „Ublažavanje klimatskih promjena i prilagodba tim promjenama” iznosit će 336 milijuna EUR, odnosno 33 % ukupnog proračuna dodijeljenog za bespovratna sredstva za te potprograme. Ukupni iznos dodijeljen strateškim projektima za prirodu i strateškim integriranim projektima činit će 26 % ukupnog proračuna programa LIFE dodijeljenog za bespovratna sredstva.

4.1.2.4. Stopa sufinanciranja

Stopa sufinanciranja strateških projekata za prirodu i strateških integriranih projekata ne smije prelaziti 60 % ukupnih prihvatljivih troškova projekta.

4.1.2.5. Razdoblje prihvatljivosti

S obzirom na to da strateški planovi obuhvaćaju provedbu plana djelovanja, najdulje razdoblje prihvatljivosti iznosi 14 godina.

4.1.3. Projekti tehničke pomoći

U skladu s člankom 2. stavkom 3. Uredbe o programu LIFE projekti tehničke pomoći mogu uključivati sljedeće aktivnosti:

- sudjelovanje u projektima standardnih djelovanja te pripremu strateških projekata za prirodu i strateških integriranih projekata (TA-PP)
- pripremu za olakšavanje primjene u širem opsegu ili reproduciranja rezultata drugih projekata koji se financiraju iz programa LIFE, programa koji su prethodili programu LIFE ili drugih programa Unije te za pristup drugim financijskim instrumentima Unije (TA-R)
- izgradnju kapaciteta tijela država članica s niskim stupnjem djelotvornog sudjelovanja u programu LIFE kako bi se unaprijedile usluge nacionalnih kontaktnih točaka u cijelom EU-u i povećala ukupna kvaliteta podnesenih prijedloga (TA-CAP).

Okvirni iznos za projekte tehničke pomoći iznosi 33,16 milijuna EUR. Mogao bi se povećati za iznos predviđen za mješovito financiranje u nastavku (vidjeti odjeljak 5.3.1.) ako, kad se uzme u obzir povezana faza razvoja ulaganja, bude prikladno dodijeliti bespovratna sredstva koja nisu popraćena financijskim instrumentima.

Za razdoblje od 2021. do 2024. predviđena je sljedeća okvirna prethodna raspodjela sredstava, uzimajući u obzir da bi se neiskorištena sredstva mogla preraspodijeliti na različite vrste projekata unutar istog područja u skladu s člankom 18. stavkom 4. Uredbe o programu LIFE:

- okvirno 3,16 milijuna EUR za TA-PP
- 9 milijuna EUR za TA-CAP
- otprilike 21 milijun EUR za TA-R.

4.1.3.1. Stopa sufinanciranja

Najviša stopa sufinanciranja za projekte tehničke pomoći iznosit će 60 % prihvatljivih troškova, osim za projekte za poboljšanje djelotvornog sudjelovanja u programu LIFE (TA-CAP). Ti projekti povezani s aktivnostima tijela država članica, kako je definirano u članku 11. stavku 4. Uredbe o programu LIFE, imat će najvišu stopu sufinanciranja od 95 % prihvatljivih troškova u skladu s člankom 9. stavkom 4. Uredbe o programu LIFE.

4.1.3.2. Projekti za pripremu strateških projekata za prirodu i strateških integriranih projekata (TA-PP)

Ti su projekti usmjereni na pružanje financijske potpore kako bi se podnositeljima projektnih prijava pomoglo u pripremi strateškog projekta za prirodu ili strateškog integriranog projekta za najviši doprinos programa LIFE od 70 000 EUR.

Oni su nastavak projekata tehničke pomoći koji su financirani u okviru programa LIFE u razdoblju od 2014. do 2020.

4.1.3.3. Projekti za olakšavanje primjene rezultata u širem opsegu ili njihova reproduciranja (TA-R)

Ti su projekti usmjereni na olakšavanje primjene rezultata financiranih u okviru programa LIFE ili, ako je relevantno za postizanje ciljeva programa LIFE, u okviru drugih fondova EU-a u širem opsegu ili reproduciranja tih rezultata, među ostalim pripremom pristupa drugim financijskim instrumentima Unije.

Tim bi se projektima mogle sufinancirati aktivnosti potrebne:

- (1) za pripremu primjene rezultata prethodnih projekata programa LIFE ili drugih programa Unije u širem opsegu i/ili reproduciranja tih rezultata
- (2) za olakšavanje pristupa operacije koja doprinosi ciljevima programa LIFE programu InvestEU ili drugim financijskim instrumentima.

To je strateška potpora za ulaganje i reproduciranje radi podupiranja materijalizacije zelenih ulaganja na terenu.

Na raspolaganje će se staviti financijska sredstva za financiranje zelenih ulaganja, na primjer stvaranje novog prirodnog kapitala i inicijative za kružno gospodarstvo u okviru programa InvestEU kojim će se sljedećih deset godina mobilizirati barem 10 milijardi EUR, od kojih su 3 milijarde EUR predviđene za razdoblje od 2021. do 2024. Unatoč tome, potražnja za ulaganjima u projekte u području okoliša često nailazi na znatne prepreke, kao što su ograničeni administrativni kapacitet nacionalnih, regionalnih i lokalnih tijela, nedovoljna informiranost i nedovoljno stručno znanje javnih i privatnih promotora, percepcija visokorizičnosti, nužnost dugoročne perspektive za financijski povrat ulaganja i dvojbe o profitabilnosti projekata.

Stoga je potrebna namjenska financijska potpora kojom se nastoji pomoći u uspostavljanju portfelja inovativnih i održivih projekata.

Ta bi financijska potpora mogla biti u obliku bespovratnih sredstava za provedbu preliminarnih studija ili mješovitog financiranja ako su bespovratna sredstva popraćena povratnim resursima, kao što su zajmovi, financiranje vlasničkim kapitalom ili proračunska potpora (vidjeti odjeljak 5.3.1.).

4.1.3.4. Projekti za izgradnju kapaciteta tijela država članica s niskim stupnjem djelotvornog sudjelovanja (TA-CAP)

Tim se projektima tehničke pomoći nastoji izgraditi kapacitet tijela država članica kako bi se povećalo djelotvorno sudjelovanje u programu LIFE.

Niski stupanj djelotvornog sudjelovanja: definicija

Koncept „niskog stupnja djelotvornog sudjelovanja” obuhvaća slabo i nedjelotvorno sudjelovanje.

Ta će se dva elementa ponderirati, kako je navedeno u uvodnoj izjavi 32. Uredbe o programu LIFE, s pomoću broja stanovnika i gustoće naseljenosti, ukupne površine područja mreže Natura 2000 za svaku državu članicu izražene kao udio u ukupnoj površini mreže Natura 2000 i udjela državnog područja države članice koji je obuhvaćen područjima mreže Natura 2000.

Za faktor države članice (MSf) uzet će se u obzir sljedeće:

- A = broj stanovnika (% broja stanovnika EU-a)
- B = gustoća naseljenosti (% u odnosu na najvišu gustoću naseljenosti)
- C = površina mreže Natura 2000 (% ukupne površine mreže Natura 2000 u EU-u)
- D = površina mreže Natura 2000 (% ukupne površine države članice)

Budući da potprogram „Priroda i raznolikost” čini 40 % ukupnog proračuna, C i D će se razmatrati do 40 %.

$$MSf = (A + B) * 40 \% (C + D)$$

Za definiciju „niskog stupnja djelotvornog sudjelovanja” Komisija namjerava uzeti u obzir dva kriterija:

1. slabo sudjelovanje: država slabo sudjeluje ako je stopa podnesenih prijedloga podijeljena prethodno navedenim faktorom te države među dvije najniže trećine
2. nedjelotvorno sudjelovanje: država nedjelotvorno sudjeluje ako je stopa uspješnosti (broj dodijeljenih projekata u odnosu na podnesene prijedloge) podijeljena prethodno navedenim faktorom te države među dvije najniže trećine.

Smatrat će se da svaka država koja pripada jednoj od te dvije kategorije ispunjava uvjete za te projekte.

Svakoj bi se državi mogao dodijeliti samo jedan program TA-CAP za niski stupanj djelotvornog sudjelovanja u razdoblju koje je obuhvaćeno ovim višegodišnjim programom rada.

Komisija će izračunati i izraditi popis prihvatljivih država tako što će u obzir uzeti posljednje tri godine za koje su dostupni podaci. Države članice dobit će rezultat prije pokretanja svakog poziva na podnošenje prijedloga.

Prihvatljive aktivnosti

Komisija očekuje da će se svaki prijedlog temeljiti na analizi potreba kojom se utvrđuju najdjelotvornije aktivnosti za rješavanje problema slabog i/ili nedjelotvornog sudjelovanja različitih vrsta podnositelja projektnih prijava (javne organizacije, privatni subjekti i organizacije civilnog društva).

Prihvatljive su aktivnosti sljedeće:

- provedbena djelovanja kao što su aktivnosti osposobljavanja i ciljane informativne kampanje
- praćenje i evaluaciju kako bi se ocijenio stvarni učinak provedbenih djelovanja
- komunikacijska djelovanja i širenje informacija
- djelovanja za upravljanje projektima i kontrolu kvalitete.

Komisija očekuje da će proračun biti razmjeran aktivnostima koje će se provoditi u okviru svakog projekta kako bi se riješio problem slabog i/ili nedjelotvornog sudjelovanja različitih vrsta podnositelja projektnih prijava.

4.1.3.5. Najdulje razdoblje prihvatljivosti za provedbu projekata tehničke pomoći

S obzirom na različite teme koje obuhvaćaju projekti tehničke pomoći, najdulje razdoblje prihvatljivosti iznosi pet godina.

4.1.4. Ostala djelovanja

Komisija je prepoznala neke posebne potrebe koje bi trebalo zadovoljiti putem „ostalih djelovanja”.

U skladu s člankom 11. stavkom 2. točkom (e) Uredbe o programu LIFE „ostala djelovanja” uključivat će sljedeće:

- Koordinacijska i potporna djelovanja za prelazak na energiju iz obnovljivih izvora i veću energetska učinkovitost. Njima je cilj uklanjanje tržišnih prepreka koje otežavaju socioekonomski prelazak na energiju iz obnovljivih izvora i veću energetska učinkovitost te uključuju izgradnju kapaciteta, širenje informacija i znanja te podizanje razine osviještenosti.
- Mali instrument za dodjelu bespovratnih sredstava za bioraznolikost (BEST).
Pokrenut će se pozivi na podnošenje prijedloga za dodjelu manjih iznosa bespovratnih sredstava (sufinanciranje sredstvima EU-a u iznosu od najviše 100 000 EUR) u najudaljenijim regijama te prekomorskim zemljama i područjima za očuvanje bioraznolikosti, obnovu ekosustava i održivu upotrebu usluga ekosustava, među ostalim za pristup prilagodbi klimatskim promjenama i njihovu ublažavanju koji je utemeljen na ekosustavima, na temelju iskustva malih programa za dodjelu bespovratnih sredstava u okviru inicijative EU-a BEST.
- Projekte razvijene u okviru suradnje sa zajednicama znanja i inovacija (ZZI) Europskog instituta za inovacije i tehnologiju³⁸ (EIT), posebice projekte koji doprinose ciljevima i provedbi akcijskog plana EU-a za kružno gospodarstvo i koje provode sveučilišta, istraživačke organizacije, poduzeća i/ili mala i srednja poduzeća koja sudjeluju u ZZI-u.
- Bespovratna sredstva za djelovanje u korist organizacija navedenih u Prilogu I. Uredbi o programu LIFE (vidjeti i točku 2. odjeljka 4.3.).
- Mogli bi se definirati i dodatni projekti kojima se odgovara na zakonodavne i političke prioritete Unije na godišnjoj osnovi nakon savjetovanja s državama članicama (PLP).
- Drugi specifični projekti koji se financiraju u skladu s člankom 195. Financijske uredbe za potporu politikama EU-a povezanim s područjima okoliša i djelovanja u području klime koja će se utvrditi tijekom provedbe ovog programa rada.

Okvirni iznos za projekte ostalih djelovanja iznosi 454 milijuna EUR.

Komisija će pri definiranju pozivâ na podnošenje prijedloga za ta djelovanja biti preskriptivnija nego pri definiranju onih na temelju pristupa „odozdo prema gore”, kod kojih je utvrđivanje potreba i povezanih potencijalnih rješenja u nadležnosti podnositeljâ projektnih prijava.

³⁸ Europski institut za inovacije i tehnologiju (EIT) neovisno je tijelo Europske unije koje je osnovano 2008. radi omogućivanja inovacija u cijeloj Europi. EIT povezuje vodeća poduzeća, obrazovne institucije i istraživačke organizacije kako bi se pronašla rješenja za globalne probleme.

4.1.4.1. Stopa sufinanciranja

Najviša stopa sufinanciranja za „ostala djelovanja” iznosi 95 % prihvatljivih troškova, osim za manje iznose bespovratnih sredstava za najudaljenije regije te prekomorske zemlje i područja kojima se nastavlja program BEST, za koje iznosi 100 % prihvatljivih troškova.

4.1.4.2. Razdoblje prihvatljivosti za provedbu „ostalih djelovanja”

S obzirom na različite teme koje obuhvaćaju „ostala djelovanja”, najdulje razdoblje prihvatljivost iznosi deset godina.

4.2. Postupak podnošenja i odabira za bespovratna sredstva za djelovanje

Za dodjelu bespovratnih sredstava za djelovanja predviđeni su različiti postupci. Odabir postupka ovisit će o vremenu dostupnom za objavu poziva i evaluaciju prijedloga i/ili očekivanoj količini prijedloga u okviru svakog potprograma:

- postupak u jednoj fazi upotrebljavat će se za:
 1. projekte standardnih djelovanja
 2. projekte tehničke pomoći i
 3. „ostala djelovanja”.
- postupak u dvije faze upotrebljavat će se za:
 - strateške projekte za prirodu i strateške integrirane projekte.

Postupak u dvije faze može se upotrebljavati i za projekte standardnih djelovanja.

4.2.1. Postupak u jednoj fazi za projekte standardnih djelovanja, projekte tehničke pomoći i „ostala djelovanja”

Postupak u jednoj fazi organizirat će se na sljedeći način:

1. Nakon poziva na podnošenje prijedloga podnose se konačni prijedlozi.
2. Provjerava se usklađenost prijedloga s kriterijima dopuštenosti i prihvatljivosti te kriterijima za odabir i za isključenje. Redosljed provjera može se prilagoditi u skladu s Financijskom uredbom kako bi postupak evaluacije bio maksimalno učinkovit.
3. Provodi se konačna evaluacija prijedloga na temelju sljedećih kriterija za dodjelu:

1. Relevantnost (0 – 20)

- relevantnost doprinosa jednom ili više specifičnih ciljeva programa LIFE i odabranog potprograma
- mjera u kojoj je projekt u skladu s opisom uključenim u poziv na podnošenje prijedloga, što uključuje, prema potrebi, njegove specifične prioritete
- valjanost općenite logike intervencije
- mjera u kojoj projekt pruža posredne koristi i promiče sinergije s drugim područjima politike koja su relevantna za postizanje ciljeva politike u području okoliša i klime

2. Kvaliteta (0 – 20)

- jasnoća, relevantnost i izvedivost plana rada
- prikladna geografska usmjerenost aktivnosti
- kvaliteta plana za praćenje učinaka i izvješćivanje o njima
- definiranje i mobilizacija relevantnih dionika
- primjerenost i kvaliteta predloženih mjera za priopćavanje i širenje informacija o projektu i njegovim rezultatima među različitim ciljnim skupinama

3. Učinak (0 – 20)

- ambicioznost i vjerodostojnost učinaka koji se očekuju tijekom i/ili nakon projekta kao posljedica predloženih aktivnosti, što uključuje potencijalne negativne učinke na druge specifične ciljeve programa LIFE, među ostalim osiguranje toga da neće biti znatnih štetnih posljedica za te ciljeve
- održivost rezultata projekta nakon završetka projekta
- mogućnost reproduciranja rezultata projekta u istim ili drugim sektorima ili na lokacijama ili mogućnost njihove primjene u širem opsegu putem javnih ili privatnih aktera ili mobilizacije većih ulaganja ili financijskih sredstava (potencijal učinka katalizatora)
- kvaliteta mjera za iskorištavanje rezultata projekta

4. Resursi (0 – 20)

- sastav projektnog tima – konzorcija ili jednog korisnika – u smislu stručnog znanja, vještina te odgovornosti i primjerenosti upravljačke strukture
- primjerenost proračuna i resursa te njihova dosljednost s predloženim planom rada
- transparentnost proračuna, odnosno stavke troškova trebale bi biti dostatno opisane
- mjera u kojoj se razmatra i ublažava učinak projekta na okoliš, među ostalim upotrebom zelene nabave; upotreba priznatih metoda za izračun ekološkog otiska projekta (npr. metode mjerenja ekološkog otiska projekta (PEF) ili ekološkog otiska organizacije (OEF) ili slične metode³⁹) ili sustava upravljanja okolišem (npr. EMAS) bila bi prednost
- odnos cijene i kvalitete predloženog projekta

4. Ocjenjivanje prijedloga.

Svaki će se kriterij ocijeniti u rasponu od 0 do 20 bodova. Minimalan broj bodova za prolazak svakog kriterija iznosi 10.

Ocjena kriterija „Učinak” imat će ponder od 1,5: bodovi koje svaki prijedlog ostvari za kriterij „Učinak” pomnožit će se s 1,5.

Ukupan prag za prolazak, odnosno zbroj ponderiranih pojedinačnih ocjena, iznosi 55 bodova.

Sljedeći dodatni bodovi primjenjivat će se na projekte standardnih djelovanja i, ako je relevantno i kako je definirano u pozivu na podnošenje prijedloga, na projekte tehničke pomoći i „ostala djelovanja”:

- DODATNI BODOVI 1: predloženi projekt nudi iznimne sinergije i promiče znatne posredne koristi među potprogramima programa LIFE (2 boda)
- DODATNI BODOVI 2: projekt se primarno provodi u najudaljenijim regijama; ako su specifična regionalna obilježja relevantna za potrebe navedene u pozivu na podnošenje prijedloga, npr. otoci za otpad, regije s velikom potrošnjom ugljena za čistu energiju itd., dodatni bodovi mogli bi se proširiti na druga geografska područja s posebnim potrebama i ranjivostima (2 boda)
- DODATNI BODOVI 3: održivost projekta temelji se na rezultatima drugih projekata koje je financirala Europska unija ili ih proširuje (2 boda)
- DODATNI BODOVI 4: projekt nudi izvanredan potencijal učinka katalizatora (2 boda)

³⁹ Na primjer PEFCR/OEFSR. Vidjeti popis na https://ec.europa.eu/environment/eussd/smgp/PEFCR_OEFSR_en.htm.

- DODATNI BODOVI 5: projektom se predviđa transnacionalna suradnja⁴⁰ među državama članicama koja je ključna kako bi se zajamčilo postizanje ciljeva projekta (2 boda).

Dodatni bodovi temelje se na ispunjavanju kriterija („da” ili „ne”). Ne predviđaju stupnjevanje: svakom prijedlogu dodjeljuje se 0 ili 2 boda.

To znači da najveći broj mogućih bodova za prijedloge projekata standardnih djelovanja iznosi 100, a za druge prijedloge (tj. projekte tehničke pomoći i „ostala djelovanja”) 90, plus potencijalni dodatni bodovi.

5. Rangiranje i priprema konačnog popisa projekata koji će se financirati.

Prijedlozi projekata rangirat će se prema ponderiranoj ocjeni svakog kriterija za dodjelu i dodatnim bodovima. Postojat će zasebni popisi za svaki potprogram i, u okviru svakog potprograma, ako je relevantno, za projekte povezane s temama upravljanja i novog europskog Bauhauusa.

Popis predloženih projekata koji će se financirati izradit će se uzimajući u obzir prijedloge koji su dosegili minimalni prag i za koje postoje raspoloživa sredstva. U slučaju jednake ocjene financirat će se prijedlozi s najvišom ocjenom za 3. kriterij, učinak.

6. Rezervni popis i pečat izvrsnosti.

Na rezervnom popisu nalazit će se svi projekti koji zadovoljavaju minimalne zahtjeve u pogledu kvalitete (odnosno imaju minimalne bodove za prolazak), ali se ne mogu financirati zbog nedovoljno raspoloživih sredstava. Ako se uspiju osigurati dodatna sredstva, projekti na rezervnom popisu financirat će se prema rangiranom redoslijedu.

Projektima standardnih djelovanja na rezervnom popisu dodijelit će se pečat izvrsnosti u skladu s člankom 15. Uredbe o programu LIFE.

Popis i kratak opis svih projekata s pečatom izvrsnosti dostavit će se nadležnim službama Komisije, nacionalnim kontaktnim točkama i članovima Odbora za program LIFE radi daljnje distribucije tijelima koja su odgovorna za upravljanje Europskim fondom za regionalni razvoj, Europskim socijalnim fondom plus i Europskim poljoprivrednim fondom za ruralni razvoj.

Ti bi se projekti mogli financirati pod istim uvjetima (stopa sufinanciranja, iznos i prihvatljivi troškovi) pod kojima bi se financirali u okviru programa LIFE.

4.2.2. Postupak u dvije faze za projekte standardnih djelovanja

Za dodjelu sredstava za projekte standardnih djelovanja primjenjivat će se postupak odabira u dvije faze. Postupak dodjele organiziran je u dvije faze: u prvoj fazi predviđeno je podnošenje opisa projekta. U drugoj je fazi predviđeno podnošenje konačnog prijedloga za opise projekata za koje postoji razumna mogućnost dodjele bespovratnih sredstava. Taj se postupak ne bi trebao provoditi 2021. i 2022.

4.2.2.1. Prva faza: opis projekta

Od podnositeljâ projektnih prijava traži se da dostave opis projekta u kojem su navedeni glavni elementi prijedloga. Moraju navesti koliku financijsku potporu traže.

1. Opisi projekata podnose se nakon poziva na podnošenje prijedloga.
2. Provjerava se jesu li opisi projekata u skladu s kriterijima dopuštenosti i prihvatljivosti.

⁴⁰ „Transnacionalna suradnja” uključuje i suradnju između susjednih država/regija s obje strane nacionalne granice i suradnju na većoj transnacionalnoj/makroregionalnoj razini.

3. Opisi projekata evaluiraju se na temelju sljedećih kriterija:

1. Relevantnost i učinak (0 – 20)

- relevantnost doprinosa jednom ili više specifičnih ciljeva programa LIFE i odabranog potprograma
- mjera u kojoj je projekt u skladu s opisom teme poziva na podnošenje prijedloga
- valjanost općenite logike intervencije prijedloga
- ambicioznost i vjerodostojnost učinaka koji se očekuju tijekom i/ili nakon projekta kao posljedica predloženih aktivnosti, što uključuje potencijalne negativne učinke na druge specifične ciljeve programa LIFE; pri analizi učinka uzimaju se u obzir specifičnosti i geografsko područje djelovanja projekta, među ostalim, ako je relevantno, posebne potrebe geografskih područja s posebnim ranjivostima, okolišnim problemima ili prirodnim ograničenjima

2. Kvaliteta i resursi (0 – 20)

- jasnoća, relevantnost i izvedivost plana rada
- održivost rezultata projekta nakon završetka projekta
- odnos cijene i kvalitete projekta

3. Ocjenjuju se opisi projekata.

Svaki će se kriterij ocijeniti u rasponu od 0 do 20 bodova. Ukupan prag za prolazak, odnosno zbroj ponderiranih pojedinačnih ocjena, iznosi 12 od 40 bodova. Opisi projekata koji nisu dosegili minimalni prag isključuju se.

4. Priprema popisa opisa projekata koji se uzimaju u obzir i poziv na podnošenje konačnog prijedloga.

Na dugačkom popisu podnositeljâ projektnih prijava od kojih se traži podnošenje konačnog prijedloga nalazit će se najbolje ocijenjeni opisi projekata po potprogramu za koje zbroj traženih doprinosa EU-a čini 2 do 3 puta raspoloživih sredstava. Specifični omjer traženih doprinosa EU-a i raspoloživih sredstava definirat će se tako što će se uzeti u obzir visina traženih doprinosa i stopa uspješnosti konačnih prijedloga u okviru specifičnog potprograma u prethodnim pozivima. Postojat će zasebni popisi za svaki potprogram i, u okviru svakog potprograma, za projekte povezane s temama upravljanja.

4.2.2.2. Druga faza: konačni prijedlog

1. Dostavljaju se konačni prijedlozi.
2. Provjerava se usklađenost prijedloga s kriterijima za podnošenje, prihvatljivost i isključivanje. Redoslijed provjera može se prilagoditi u skladu s Financijskom uredbom kako bi postupak evaluacije bio maksimalno učinkovit.
3. Konačni prijedlozi evaluiraju se na temelju kriterija za dodjelu koji su definirani za postupak u jednoj fazi, što uključuje razne dodatne bodove.
4. Rangiranje prijedloga i dodjela pečata izvrsnosti primjenjuje se kao u postupku u jednoj fazi opisanom u odjeljku 4.2.1.

4.2.3. Postupak u dvije faze za strateške projekte

Postupak podnošenja i odabira strateških projekata za prirodu i strateških integriranih projekata organiziran je u dvije faze i primjenjuje se za sve potprograme. Njime bi trebalo olakšati rad potencijalnim podnositeljima projektnih prijava i osigurati da za vrijeme postupka dobiju najbolje moguće smjernice. Radni proces strukturiran je na način kojim se prati

postupni razvoj i prilagodba svakog projekta. Načelo jednakog postupanja za sve prijedloge primjenjuje se u svim fazama postupka evaluacije.

Postupak u dvije faze temelji se na podnošenju opisa projekta i zatim konačnog prijedloga. Organiziran je na sljedeći način:

Prva faza: opis projekta

1. Opisi projekata podnose se nakon poziva na podnošenje prijedloga.
2. Provjerava se jesu li opisi projekata usklađeni s kriterijima za podnošenje i prihvatljivost. Opisi projekata evaluiraju se na temelju sljedećih kriterija:

<ol style="list-style-type: none">1. Provedba planova ili strategija<ul style="list-style-type: none">- projektom se nastoje provesti planovi ili strategije iz odjeljka 4.1.2.2. Geografska pokrivenost<ul style="list-style-type: none">- provedbom ciljanog plana ili strategije Unije bit će obuhvaćeno veliko i reprezentativno geografsko područje, posebno regionalno, višeregionalno, nacionalno, transnacionalno područje; i pristup koji obuhvaća više gradova ili manje geografsko područje može biti prihvatljiv za strateške integrirane projekte koji se bave upravljanjem kvalitetom zraka pod uvjetom da se projektom postigne znatan učinak3. Koordinacija komplementarnih sredstava<ul style="list-style-type: none">- aktivnostima će se mobilizirati komplementarno financiranje iz barem jednog izvora financiranja na razini Unije, na nacionalnoj ili privatnoj razini te će se razmotriti druge relevantne vrste financiranja na razini Unije, na nacionalnoj ili privatnoj razini- financiranje je komplementarno strateškim projektima za prirodu i strateškim integriranim projektima te se upotrebljava za podupiranje i provedbu komplementarnih aktivnosti koje su potrebne za provedbu ciljanog plana ili strategije- jasno su definirani mehanizmi za koordinaciju komplementarnog financiranja4. Uključenost ključnih dionika<ul style="list-style-type: none">- ključni dionici bit će aktivno uključeni u provedbu ciljanog plana ili strategije
--

Svaki će se kriterij ocijeniti kao ispunjen ili neispunjen.

3. Popis projekata koji se uzimaju u obzir.

Sve podnositelje projektnih prijava koji podnesu prijedloge koji ispunjavaju navedene kriterije pozvat će se da podnesu konačni prijedlog.

Te će se podnositelje projektnih prijava pozvati i na sudjelovanje u fazi pisanih pitanja i odgovora tijekom koje mogu dostavljati pitanja u vezi s pripremom konačnog prijedloga. Na kraju te faze pitanja i odgovori javno će se objaviti u anonimnom obliku kako bi se svim podnositeljima projektnih prijava ravnopravno pomoglo u pripremi konačnih prijedloga. Ako je potrebno, pitanja i odgovori dopunit će se smjernicama o tipičnim poteškoćama s kojima su se podnositelji projektnih prijava mogli suočiti i koje su postale očite u opisu projekta.

Druga faza: konačni prijedlog

1. Dostavljaju se konačni prijedlozi.

2. Provjerava se usklađenost prijedloga s kriterijima za podnošenje, prihvatljivost i isključivanje. Redoslijed provjera može se prilagoditi u skladu s Financijskom uredbom kako bi postupak evaluacije bio maksimalno učinkovit.
3. Provodi se konačna evaluacija prijedloga na temelju kriterija za dodjelu prikazanih u tablici u nastavku:

1. Relevantnost (0 – 20)

- relevantnost doprinosa jednom ili više specifičnih ciljeva programa LIFE i odabranog potprograma
- mjera u kojoj je projekt u skladu s opisom teme poziva na podnošenje prijedloga
- valjanost općenite logike intervencije
- mjera u kojoj projekt pruža posredne koristi i promiče sinergije s drugim područjima politike koja su relevantna za postizanje ciljeva politike u području okoliša i klime

2. Kvaliteta (0 – 20)

- jasnoća, relevantnost i izvedivost plana rada
- prikladna geografska usmjerenost aktivnosti
- kvaliteta plana za praćenje učinaka i izvješćivanje o njima
- utvrđivanje i mobilizacija relevantnih dionika
- primjerenost i kvaliteta mjera za priopćavanje i širenje informacija o projektu i njegovim rezultatima među različitim ciljnim skupinama

3. Komplementarno financiranje (0 – 20)

- razina mobilizacije drugih sredstava koja su komplementarna predviđenom projektu programa LIFE (osim minimuma nužnog za prihvatljivost) te vjerojatnost njihove stvarne mobilizacije i funkcionalne veze s planom ili strategijom koja će se provoditi
- kvaliteta mehanizma za koordinaciju za optimalnu upotrebu drugih sredstava, posebice sredstava Unije, koja su potrebna za provedbu ciljane strategije/plana
- definiranje, relevantnost i izvedivost potrebnih komplementarnih djelovanja

4. Učinak (0 – 20)

- ambicioznost i vjerodostojnost učinaka koji se očekuju tijekom i/ili nakon projekta kao posljedica predloženih aktivnosti, što uključuje potencijalne negativne učinke na druge specifične ciljeve programa LIFE, kako bi se osiguralo da neće biti znatnih štetnih posljedica za te ciljeve
- održivost rezultata projekta nakon završetka projekta
- mogućnost reproduciranja rezultata projekta u istim ili drugim sektorima ili na lokacijama ili mogućnost njihove primjene u širem opsegu putem javnih ili privatnih aktera ili mobilizacije većih ulaganja ili financijskih sredstava (potencijal učinka katalizatora)
- kvaliteta mjera za iskorištavanje rezultata projekta

5. Resursi (0 – 20)

- sastav projektnog tima – konzorcija ili jednog korisnika – u smislu stručnog znanja, vještina te odgovornosti i primjerenosti upravljačke strukture
- primjerenost proračuna i resursa te njihova dosljednost s planom rada
- transparentnost proračuna, odnosno stavke troškova trebale bi biti dostatno opisane
- mjera u kojoj se razmatra i ublažava učinak projekta na okoliš, među ostalim upotrebom zelene nabave; upotreba priznatih metoda za izračun ekološkog otiska

projekta (npr. metode mjerenja ekološkog otiska projekta (PEF) ili ekološkog otiska organizacije (OEF) ili slične metode⁴¹) ili sustava upravljanja okolišem (npr. EMAS) bila bi prednost

- odnos cijene i kvalitete projekta

4. Ocjenjivanje prijedloga.

Svaki će se kriterij ocijeniti u rasponu od 0 do 20 bodova. Minimalan broj bodova za prolazak svakog kriterija iznosi 10. Ukupan prag za prolazak, odnosno zbroj ponderiranih pojedinačnih ocjena, iznosi 55 bodova. Nema dodatnih bodova, osim ako predloženi projekt primarno obuhvaća najudaljenije regije.

To znači da najveći broj mogućih bodova iznosi 100.

5. Rangiranje i priprema konačnog popisa projekata koji će se financirati.

Prijedlozi projekata rangirat će se prema ponderiranoj ocjeni svakog kriterija za dodjelu.

Popis predloženih projekata koji će se financirati izradit će se uzimajući u obzir prijedloge koji su dosegli minimalni prag i za koje postoje raspoloživa sredstva.

U slučaju jednake ocjene financirat će se prijedlozi s najvišom ocjenom za 3. kriterij, učinak.

Ako nema dovoljno raspoloživih sredstava za financiranje svih prijedloga koji su dosegli minimalni prag, prednost će se dati prijedlozima iz država članica koje još nemaju strateški integrirani projekt koji se financira u okviru specifičnog potprograma ili specifični strateški projekt za prirodu u okviru potprograma „Priroda i bioraznolikost”.

6. Rezervni popis i pečat izvrsnosti.

Rezervni popis i dodjela pečata izvrsnosti primjenjuju se kao u postupku s jednom fazom opisanom u odjeljku 4.2.1.

4.3. Bespovratna sredstva za poslovanje

U skladu s Uredbom o programu LIFE bespovratna sredstva za poslovanje mogu se dodijeliti u različitim slučajevima:

1. Člankom 11. stavkom 6. Uredbe o programu LIFE predviđena je potpora za određene troškove poslovanja i administrativne troškove neprofitnih subjekata koji sudjeluju u razvoju, provedbi i izvršavanju zakonodavstva i politike Unije i koji su primarno aktivni u području okoliša ili djelovanja u području klime, među ostalim i u energetske tranziciji.
2. U članku 13. Uredbe o programu LIFE navedeno je da se bespovratna sredstva mogu dodijeliti organizacijama navedenima u Prilogu I. Uredbi o programu LIFE. Iznos bespovratnih sredstava za poslovanje i djelovanje za te organizacije u razdoblju od 2021. do 2024. ne prelazi 6 milijuna EUR.

⁴¹ Na primjer PEFCR/OEFSR. Vidjeti popis na https://ec.europa.eu/environment/eussd/smgp/PEFCR_OEFSR_en.htm.

3. Bespovratna sredstva za poslovanje izvan prethodno navedenih točaka 1. i 2. mogu se dodijeliti u opravdanim slučajevima, kako je definirano u članku 195. Financijske uredbe.

Okvirni iznos za bespovratna sredstva za poslovanje u razdoblju od 2021. do 2024. iznosi 55,5 milijuna EUR.

Najviša stopa sufinanciranja za sve različite vrste bespovratnih sredstava za poslovanje iznosi 70 % prihvatljivih troškova.

4.4. Postupak podnošenja i odabira za bespovratna sredstva za poslovanje

Dodjela bespovratnih sredstava za poslovanje temeljit će se na sljedećem:

- (1) okvirnim sporazumima o partnerstvu s neprofitnim subjektima i, po mogućnosti nakon analize rizika, organizacijama navedenima u Prilogu 1. Uredbi o programu LIFE. Trajanje okvirnih sporazuma o partnerstvu bit će ograničeno kako bi se zadržala ravnoteža između potrebe za sigurnošću i stabilnošću korisnika, potrebe za osiguranjem razvoja partnerstva i, u slučaju bespovratnih sredstava za poslovanje za neprofitne subjekte, mogućnost pristupa za različite organizacije.

Posebni sporazumi o bespovratnim sredstvima dodjeljivat će se na godišnjoj osnovi nakon poziva okvirnih partnera na podnošenje prijedloga

- (2) pojedinačnim godišnjim bespovratnim sredstvima za poslovanje ako sporazumi o partnerstvu nisu mogući ili nisu primjereni.

Postupak dodjele organizirat će se na sljedeći način:

1. Nakon poziva na podnošenje prijedloga podnose se prijedlozi.
2. Provjerava se usklađenost prijedloga s kriterijima za podnošenje, prihvatljivost i isključivanje. Redoslijed provjera može se prilagoditi u skladu s Financijskom uredbom kako bi postupak evaluacije bio maksimalno učinkovit.
3. Evaluacija prijedloga. Prijedlog za okvirni sporazum o partnerstvu evaluirat će se na temelju kriterija za dodjelu navedenih u nastavku:

a) Relevantnost

- relevantnost doprinosa jednom ili više specifičnih dijelova programa LIFE
- mjera u kojoj je predloženi plan rada u skladu s relevantnim politikama koje su obuhvaćene pozivom na podnošenje prijedloga
- mjera u kojoj prijedlog dokazuje dodatnu vrijednost EU-a

b) Oblikovanje politike EU-a

- mjera u kojoj prijedlog pokazuje duboko razumijevanje postupka oblikovanja politike EU-a
- mjera u kojoj podnositelj projektne prijave poboljšava bazu znanja i dokaza, čime podupire Unijine politike u području okoliša, klime i energije
- mjera u kojoj podnositelj projektne prijave potiče integraciju politika u području okoliša, klime i/ili energije i koherentnost s drugim politikama, npr. politikom u području poljoprivrede, prometa, kohezije
- mjera u kojoj će podnositelj projektne prijave djelovati kao kanal između razine EU-a i civilnog društva te doprinosti koordiniranoj politici
- primjerenost alata i struktura namijenjenih za izražavanje mišljenja građana EU-a i osiguranje njihove demokratske zastupljenosti putem relevantnih institucija

c) Provedba politike EU-a

- mjera u kojoj predložena strategija poboljšava provedbu i izvršenje zakonodavstva EU-a u području okoliša, klime i/ili energije na lokalnoj razini, razini države članice

i/ili europskoj razini

- mjera u kojoj će podnositelj projektne prijave djelovati kao kanal između razine EU-a i civilnog društva te promicati i osiguravati prihvaćanje provedbe politike
- mjera u kojoj podnositelj projektne prijave upotrebljava svoju mrežu kako bi prepoznao prepreke provedbi politike na nacionalnoj/regionalnoj razini radi povratnih informacija o politici
- primjerenost i kvaliteta predloženih mjera za komunikaciju i širenje informacija kako bi se stvorio učinak poluge
- mjera u kojoj predložena strategija pomaže u osiguranju ulaganja u politiku u području okoliša, klime i/ili energije te rješavanju popratnih troškova povezanih s okolišem

d) Senzorska funkcija

- mjera u kojoj prijedlog pomaže u otkrivanju novih ili novonastalih pitanja u području okoliša, klimatskih promjena i/ili energije te može analizirati uzroke takvih pitanja i njihove moguće učinke
- kapacitet podnositelja projektne prijave da predlaže prikladna rješenja i pruža povratne informacije ili poboljšava oblikovanje politike u vezi s prepoznatim novim ili novonastalim pitanjima

e) Ustrojstveni razvoj

- kvaliteta predložene strategije za rješavanje prepoznatih potreba ustrojstvenog razvoja i područja za poboljšanje
- mjera u kojoj podnositelj projektne prijave predstavlja relevantne dionike i nastojanja kako bi razvio svoje članstvo (lokalna razina ili broj članova)
- mjera u kojoj strategija podnositelja projektne prijave za prikupljanje novca osigurava diversifikaciju i održivost organizacije
- analiza ovisnosti podnositelja projektne prijave o bespovratnim sredstvima za poslovanje iz programa LIFE i uvjerljive strategije za rješavanje pitanja te ovisnosti
- odnos cijene i kvalitete predloženog rada

Ocjenjivanje prijedloga

Svaki će se kriterij ocijeniti u rasponu od 0 do 20 bodova. Nema minimalnog broja bodova za prolazak za pojedinačne kriterije.

Ocjena četvrtog kriterija „Senzorska funkcija” imat će ponder od 0,25.

Ocjena petog kriterija „Ustrojstveni razvoj” imat će ponder od 0,75.

Ukupan prag za prolazak, odnosno zbroj ponderiranih pojedinačnih ocjena, iznosi 45 bodova.

U slučaju jednake ocjene redoslijed prednosti utvrdit će se na temelju sljedećih načela:

1. prijedlozima koji su usmjereni na temu koja nije dobro pokrivena bolje rangiranim prijedlozima dat će se najveća prednost
2. zatim će se prijave poredati prema procijenjenom odnosu cijene i kvalitete.

Rangiranje i priprema konačnog popisa bespovratnih sredstava za poslovanje koja će se dodijeliti

Prijedlozi projekata rangirat će se prema ocjeni svakog kriterija za dodjelu.

Popis predloženih bespovratnih sredstava za poslovanje koja će se dodijeliti izradit će se uzimajući u obzir prijedloge koji su dosegli minimalni prag i za koje postoje raspoloživa sredstva.

Rangiranje prijedloga prema ocjeni i redoslijedu prednosti nakon evaluacije okvirnih sporazuma o partnerstvu redoslijed je u kojem će se podnositelji projektnih prijava rangirati i

nakon što se evaluiraju njihovi posebni sporazumi o dodjeli bespovratnih sredstava, odnosno neće se provoditi novo rangiranje nakon evaluacije tih posebnih sporazuma.

Za dodjelu pojedinačnih bespovratnih sredstava za poslovanje primjenjivat će se sljedeći kriteriji:

a) Relevantnost
— mjera u kojoj je predloženi program rada u skladu s okvirnim sporazumom o partnerstvu NVO-a; odstupanja su opravdana
b) Kvaliteta prijedloga
— jasnoća, relevantnost i izvedivost predloženog plana rada
— ambicioznost i vjerodostojnost učinaka koji se očekuju tijekom predloženih aktivnosti
c) Resursi
— primjerenost organizacije i upravljanja radom
— primjerenost predloženog proračuna i resursa te njihova dosljednost s predloženim planom rada
— uravnoteženi prihodi i rashodi

Svaki će se kriterij ocijeniti u rasponu od 0 do 20 bodova. Nema minimalnog broja bodova za prolazak za pojedinačne kriterije. Ukupan prag za prolazak, odnosno zbroj pojedinačnih ocjena, iznosi 35 bodova.

4.5. Okvirni raspored poziva na podnošenje prijedloga

	2021.			2022.			2023.			2024.		
	1. – 4.	5. – 8.	9. – 12.	1. – 4.	5. – 8.	9. – 12.	1. – 4.	5. – 8.	9. – 12.	1. – 4.	5. – 8.	9. – 12.
Projekti standardnih djelovanja		☒		☒			☒			☒		
Strateški projekti za prirodu		☒		☒						☒		
Strateški integrirani projekti		☒		☒			☒			☒		
TA-CAP		☒		☒								
Ostali projekti tehničke pomoći		☒		☒			☒			☒		
Bespovratna sredstva za poslovanje		☒			☒			☒			☒	
Ostala djelovanja		☒		☒			☒			☒		

Pozivi na podnošenje prijedloga za projekte standardnih djelovanja, strateške integrirane projekte, projekte TA-PP za pripremu strateških projekata za prirodu i strateških integriranih

projekata, koordinacijska i potporna djelovanja objavljivat će se svake godine i/ili će uključivati godišnji rok za podnošenje projekata.

Pozivi na podnošenje prijedloga za strateške projekte za prirodu objavit će se 2021., 2022. i 2024.

Pozivi na podnošenje prijedloga za TA-CAP objavit će se 2021. i 2022.

Pozivi na podnošenje prijedloga za TA-R objavljivat će se svake dvije godine počevši od 2022.

Očekuje se da će se pozivi na podnošenje prijedloga za ostala djelovanja objavljivati svake godine ili svake dvije godine. Očekuje se da će se pozivi na podnošenje prijedloga za bespovratna sredstva za poslovanje objavljivati svake godine. Okvirni sporazumi o partnerstvu za ostala djelovanja i/ili bespovratna sredstva za poslovanje sklapat će se, prema potrebi, svakih nekoliko godina.

5. DRUGI OBLICI FINANCIRANJA

U svrhu postizanja ciljeva utvrđenih u članku 3. Uredbe o programu LIFE, uz projekte koji se financiraju bespovratnim sredstvima definiranim u odjeljku 4., u okviru programa LIFE drugim se oblicima financiranja mogu financirati i:

- projekti kako je definirano u odjeljku 5.4.
- aktivnosti koje provodi Komisija kako bi pružila potporu za pripremu, provedbu i uključivanje zakonodavstva EU-a povezanog s okolišem, klimom i prelaskom na čistu energiju
- administrativna i tehnička pomoć Komisiji u aktivnostima razvoja, provedbe i praćenja programa.

Drugi oblici financiranja mogu uključivati:

- ugovore o nabavi
- nagrade
- aktivnosti neizravnog upravljanja, uključujući mješovito financiranje.

Okvirni iznos u razdoblju od 2021. do 2024. za projekte koji se financiraju drugim oblicima financiranja i financijskim instrumentima u sklopu operacija mješovitog financiranja u okviru svih četiriju potprograma iznosi 476 milijuna EUR.

Okvirni iznos u razdoblju od 2021. do 2024. za aktivnosti tehničke i administrativne pomoći u okviru svih četiriju potprograma iznosi 106 milijuna EUR.

5.1. Ugovori o nabavi

U skladu s člankom 5. Uredbe o programu LIFE, programom se mogu financirati aktivnosti koje provodi Komisija kako bi pružila potporu za pripremu, provedbu i uključivanje okolišnog, klimatskog ili relevantnog energetskeg zakonodavstva Unije.

Te aktivnosti koje se provode putem javne nabave mogu uključivati:

- informiranje i komunikaciju, uključujući npr. kampanje podizanja razine osviještenosti, odnose s javnošću, publikacije, informativne materijale, prijevode, savjetovanja s dionicima / uključivanje dionika, radionice, konferencije i potporu programima/aktivnostima sudjelovanja, umrežavanje i platforme za razmjenu najboljih praksi

- potporu osmišljavanju, razvoju, provedbi i izvršenju politika i zakonodavstva, npr. znanstvenu, pravnu i tehničku potporu, inspekcije, izgradnju kapaciteta, istorazinske ocjene, revizije, evaluacije, procjene učinka, informatičke sustave, studije, savjetodavne usluge, modeliranje i izradu scenarija.

5.2. Nagrade

Nagrade su financijski doprinos dan kao naknada nakon natjecanja.

Komisija nagradama promiče ostvarenje ciljeva politike Unije.

Nagrade će se dodjeljivati u skladu s načelima transparentnosti i jednakog postupanja.

Uvjeti za sudjelovanje, dogovori za isplatu nagrade dobitnicima nakon njezine dodjele i prikladan način objave definiraju se ovisno o specifičnoj nagradi koja se organizira.

Organizacija nagrada i upravljanje njima uključeni su u izračun minimalnog praga od 85 % u skladu s člankom 9. stavkom 3. Uredbe o programu LIFE.

U okviru programa LIFE financiraju se, primjerice, nagrade Europski zeleni list i Zelena prijestolnica Europe, Europska poslovna nagrada, nagrada Natura 2000, poticaji klimatskog pakta itd.

5.3. Aktivnosti za podupiranje ulaganja, uključujući mješovito financiranje

5.3.1. Potpora za financiranje tehničke pomoći za ulaganja u okoliš i klimu

Planom ulaganja za europski zeleni plan uvažava se činjenica da je za ozelenjivanje ulaganja i gospodarstva u pravilu potrebno znatno pojačati tehničku pomoć radi proaktivnog razvoja portfelja ulaganja sa snažnim učinkom. Nadalje, ističe se važnost tehničke pomoći za promicanje prirodnog kapitala, djelovanja u području klime i prirodnih rješenja.

Portfelj ulaganja sa snažnim učinkom trebao bi biti usmjeren na projekte kojima se čuva, obnavlja, upravlja i povećava prirodni kapital ili postiže uklanjanje ugljika kako bi se poduprli strategija EU-a za bioraznolikost, akcijski plan EU-a za kružno gospodarstvo, nova strategija EU-a za prilagodbu klimatskim promjenama i druge relevantne politike.

Tehničkom pomoći u okviru savjetodavnog centra InvestEU nastojat će se podupirati projekti kojima je primarna svrha ublažavanje klimatskih promjena, prilagodba klimatskim promjenama i/ili zaštita i povećanje resursa prirodnog kapitala te razvoj kružnog gospodarstva. Bit će usmjerena na projekte koji doprinose otpornosti na klimatske promjene i/ili osiguranju održivosti u upravljanju prirodnim resursima.

Kako bi se razvio taj portfelj projekata i kako bi se oni proveli na terenu, uspostaviti će se dva dodatna i komplementarna djelovanja:

- (1) doprinos financijskih sredstava savjetodavnom centru u okviru programa InvestEU. Savjetodavne službe utvrdit će, razviti i pripremiti projekt za program InvestEU. Cilj je promicanje i podupiranje zelenih ulaganja i reproduciranja / povećanja opsega primjene zelenih projekata čija je primarna svrha prilagodba klimatskim promjenama i/ili zaštita i povećanje resursa prirodnog kapitala. Uključivat će i savjetodavne usluge za ozelenjivanje drugih investicijskih projekata na zahtjev
- (2) *ad hoc* financijska potpora u obliku bespovratnih sredstava (vidjeti odjeljak 4.1.3.3.) ili mješovito financiranje (ako su bespovratna sredstva popraćena povratnim resursima, kao što su zajmovi, financiranje vlasničkim kapitalom ili proračunska potpora iz drugih izvora osim programa LIFE).

5.3.1.1. Zelena sastavnica savjetodavnog centra

Savjetodavni centar InvestEU nastojat će na raspolaganje staviti najsuvremeniju proaktivnu tehničku pomoć kao iznimno važno poticajno djelovanje kojim se podupire ozelenjivanje gospodarstva i očekivanih ulaganja.

Savjetodavni centar InvestEU usmjeren je na ulaganja koja su potrebna kako bi se u potpunosti provela politika i zakonodavstvo EU-a u području okoliša i klime te odgovorilo na šire okolišne izazove povezane sa zaštitom i obnovom prirodnog kapitala koji je temelj gospodarstva i kružnosti, kako je utvrđeno u europskom zelenom planu.

Cilj je doprinosa programa LIFE savjetodavnom centru InvestEU pomoći javnim i privatnim promotorima ulaganja te povezanim akterima u prepoznavanju i razvoju investicijskih projekata, kojima se doprinosi očuvanju, obnovi, upravljanju i povećanju prirodnog kapitala te kojima se doprinosi uklanjanju ugljika i otpornosti na klimatske promjene kako bi se poduprla npr. strategija EU-a za bioraznolikost, akcijski plan EU-a za kružno gospodarstvo i nova strategija EU-a za prilagodbu klimatskim promjenama.

Specijalizirano stručno znanje prepoznat će se 1. izravno na tržištu i 2. putem savjetodavnih partnera kako bi se pružila tehnička pomoć i izgradili kapaciteti za olakšanje prepoznavanja te razvoja javnih i privatnih zelenih ulaganja. Na zahtjev se može podupirati i ozelenjivanje drugih ulaganja. Stručnjaci će prema potrebi biti uključeni u aktivnosti međusobnog osposobljavanja i dijeljenja iskustva kako bi se povećali kapaciteti za prepoznavanje, promicanje i strukturiranje zelenih investicijskih projekata u cijelom EU-u.

Nakon vremena koje je potrebno za stvaranje jezgre stručnog znanja i sklapanje sporazuma sa savjetodavnim partnerima očekuje se da će mobilizacija stručnog znanja biti izrazito postupna.

Djelovanja usmjerena na omogućavanje proaktivnog prepoznavanja potencijalnih ulaganja i izgradnju kapaciteta relevantnih dionika provodit će se od samog početka.

Iznos dodijeljen za te savjetodavne usluge ovisit će o potražnji. Očekuje se da iznos dodijeljen za savjetodavne usluge u razdoblju od 2021. do 2024. u okviru potprograma „Priroda i bioraznolikost”, „Kružno gospodarstvo i kvaliteta života” te „Ublažavanje klimatskih promjena i prilagodba tim promjenama” neće prelaziti 35 milijuna EUR. Taj će iznos biti komplementaran povratnim oblicima potpore koji se pružaju u okviru programa InvestEU i bit će namijenjen uslugama tehničke pomoći te bi se, prema potrebi, mogao financirati u okviru izravnog ili neizravnog upravljanja.

Neiskorištena sredstva preraspodijelit će se na bespovratna sredstva.

5.3.1.2. Potpora mješovitim financiranjem

Ako je to prikladno, potpora zelenim ulaganjima bit će u obliku operacija mješovitog financiranja.

Operacija mješovitog financiranja može se definirati kao kombinacija različitih oblika potpore:

- **barem jednog povratnog oblika potpore** (proračunsko jamstvo i/ili financijski instrument) koji se financira iz programa InvestEU ili drugim izvorima financiranja i
- **bespovratnog oblika potpore** koji se financira iz programa LIFE i koji je u skladu s njegovim ciljevima politike i kriterijima za prihvatljivost.

Element bespovratnih sredstava iz programa LIFE upotrebljavat će se na strateški način kako bi se privuklo dodatno financiranje za važna ulaganja. Mješovito financiranje objedinjavanjem sredstava višestruko povećava mogućnost materijalizacije ulaganja tako što svakom financijeru omogućuje da ostvari određeni učinak poluge za svoja sredstva i tako što osigurava bolju koordinaciju javne potpore Komisije i drugih financijera za ostvarenje ciljeva politike EU-a.

Mješovito financiranje moglo bi se upotrijebiti kako bi se olakšala reprodukcija projekta ili poduprlo prepoznavanje i promicanje potencijalnih zelenih ulaganja.

Mješovito financiranje u okviru programa InvestEU moglo bi stvoriti mogućnost da se zaštita/povećanje prirodnog kapitala, među ostalim ublažavanje klimatskih promjena i prilagodba tim promjenama, ugrade u projekte i da se proširi njihov opseg primjene. Element bespovratnih sredstava u operaciji mješovitog financiranja može dodatno potaknuti veći učinak ciljeva politike podupiranjem neprofitabilnih dijelova projekata ili pružanjem većeg jamstva za ulagatelje.

Ako se operacija mješovitog financiranja ne materijalizira, ta će se sredstva upotrijebiti za financiranje bespovratnih sredstava. Osim toga, neiskorištena sredstva preraspodijelit će se na bespovratna sredstva.

Najviši iznos dodijeljen za element bespovratnih sredstava u operacijama mješovitog financiranja u razdoblju od 2021. do 2024. iznosit će 15 milijuna EUR.

Komisija će na godišnjoj osnovi izvješćivati Odbor za program LIFE o preliminarnim studijama i mogućem razvoju operacija mješovitog financiranja.

5.3.2. Potpora za financiranje ulaganja u energetska učinkovitost i energiju iz obnovljivih izvora

Neiskorištena sredstva za financijsku potporu preraspodijelit će se na bespovratna sredstva u okviru programa „Prijelaz na čistu energiju”.

5.3.2.1. Financijska potpora za tehničku pomoć za ulaganja u energetska učinkovitost i energiju iz obnovljivih izvora

Neizravno upravljanje financijskom potporom za tehničku pomoć za ulaganja u energetska učinkovitost i energiju iz obnovljivih izvora koja su usmjerena na zgrade te kojima se štedi energija i smanjuju emisije, kao što je instrument ELENA⁴².

Taj instrument, kojim u okviru programa Obzor 2020. u razdoblju od 2014. do 2020. upravlja EIB, prethodnik je potprograma „Prijelaz na čistu energiju”. Instrumentom ELENA pružaju se bespovratna sredstva za tehničku pomoć za ulaganja u energetska učinkovitost i energiju iz obnovljivih izvora usmjerena na zgrade i inovativan gradski promet te projekte mobilnosti kojima se štedi energija i smanjuju emisije.

U sklopu tog instrumenta pruža se financijska potpora za usluge razvoja projekata u vezi sa svim aktivnostima koje su potrebne za razvijanje i mobilizaciju financiranja za program ulaganja, što uključuje npr.: studije izvedivosti, projektne studije, strukturiranje programa, poslovne planove, energetske preglede, kombiniranje manjih projekata kako bi se stvorili paketi prihvatljivi za financiranje. Troškovi povezani sa samim programom ulaganja, kao što su troškovi hardvera, nisu prihvatljivi.

Provedba te vrste instrumenta podložna je namjenskim sporazumima o doprinosu između Europske investicijske banke (EIB) i Europske komisije. Instrumentom se pruža financijska potpora krajnjem primatelju u skladu s modalitetima definiranim u sporazumima o doprinosu.

Potpota za financiranje tehničke pomoći za ulaganja u energetska učinkovitost i energiju iz obnovljivih izvora u razdoblju od 2021. do 2024. neće prelaziti 45 milijuna EUR.

⁴² <https://www.eib.org/en/products/advising/elena/>

5.4. Potpora za financiranje drugih djelovanja u okviru neizravnog upravljanja

U skladu s člankom 62. stavkom 1. točkom (c) Financijske uredbe Komisija zadaće izvršenja proračuna može prenijeti na više vrsta partnera, kao što su međunarodne organizacije, decentralizirane agencije i javnopravna tijela, među ostalim organizacije država članica.

Odabir osoba i subjekata kojima se povjerava provedba fondova Unije mora biti transparentan, opravdan prirodom djelovanja i ne smije dovesti do sukoba interesa.

U skladu s člankom 154. stavkom 3. Financijske uredbe Komisija osigurava da subjekti na koje se prenose zadaće izvršenja proračuna dokažu razinu financijskog upravljanja i zaštite financijskih interesa EU-a koja je istovrijedna Komisijinoj.

Komisija i dalje snosi krajnju odgovornost za proračun EU-a i obavješćuje Europski parlament i Vijeće o operacijama koje provode nadležni subjekti i osobe.

5.4.1. Financijska potpora za druge aktivnosti neizravnog upravljanja u područjima okoliša i klime

Može se potpisati *ad hoc* sporazum o doprinosu s međunarodnim organizacijama, decentraliziranim agencijama i javnopravnim tijelima, među ostalim organizacijama država članica, kako bi se pružila ograničena potpora *ad hoc* aktivnostima od zajedničkog interesa.

Primjeri aktivnosti neizravnog upravljanja koje su u prošlosti financirane programom LIFE ispitivanje je koje je proveo OECD kako bi osigurao pouzdane vrijednosti spremnosti za plaćanje kako bi se izbjegli štetni učinci povezani s izlaganjem kemikalijama ili ažuriranje okvirnih preporuka i informacija o zdravstvenim rizicima onečišćenja zraka u Europi, koje je proveo SZO.

Neiscrpan popis djelovanja koja se planiraju u razdoblju od 2021. do 2024. uključuje sljedeće projekte:

- međunarodnu razmjenu informacija o upotrebi najboljih raspoloživih tehnika (NRT) za kontrolu industrijskih emisija – treća faza – koju će provesti OECD
- paneuropski akcijski plan za jesetre – koji će provesti Tajništvo Bernske konvencije (Vijeće Europe)
- ažuriranje smjernica za akcijske planove povezane s toplinskim zdravljem – koje će provesti Svjetska zdravstvena organizacija – Europski centar za okoliš i zdravlje (ECEH).

Tim vrstama djelovanja koja neizravnim upravljanjem provode Glavna uprava za okoliš i Glavna uprava za djelovanje u području klime u razdoblju od 2021. do 2024. dodijeljeno je 3 milijuna EUR.

5.4.2. Financijska potpora za aktivaciju ulaganja privatnog sektora u energetske učinkovitost

Sporazum o doprinosu s UNEP-om za aktivaciju ulaganja privatnog sektora u energetske učinkovitost putem Grupacije financijskih institucija za energetske učinkovitost (EEFIG) u okviru Poglavlja 2. „Povećanje klimatske neutralnosti i čiste energije” iz priloga memorandumu o razumijevanju između Europske komisije i Programa Ujedinjenih naroda za zaštitu okoliša za suradnju u razdoblju od 2020. do 2024. koji su sklopili Europska komisija i UNEP.

EEFIG pruža znatan doprinos ubrzanju privatnog financiranja energetske učinkovitosti, koje je trenutačno usmjereno na europski zeleni plan i europski plan oporavka.

Financijskoj inicijativi Programa Ujedinjenih naroda za okoliš (UNEP FI) povjerit će se provedba dijela aktivnosti EEFIG-a u skladu s modalnostima definiranim u sporazumima o doprinosu.

Financijska potpora za UNEP u razdoblju od 2021. do 2024. neće prelaziti 0,6 milijuna EUR.

5.5. Projekti koji se financiraju drugim oblicima financiranja koje treba uključiti u 85 % proračuna u skladu s člankom 9. stavkom 3.

U skladu s člankom 9. stavkom 3. najmanje 85 % proračuna programa LIFE dodjeljuje se za bespovratna sredstva, za projekte koji se financiraju drugim oblicima financiranja u mjeri utvrđenoj u višegodišnjem programu rada i za financijske instrumente u obliku operacija mješovitog financiranja.

Aktivnosti koje se mogu razmatrati pri izračunu minimalnog praga od 85 % u skladu s člankom 8. stavkom 2. točkom (a) jesu:

- nagrade i službene nagrade, uključujući sve povezane rashode (odnosno nagrade Europski zeleni list i Zelena prijestolnica; Europska poslovna nagrada; nagrada Natura 2000)
- podupiranje, razmjena stručnog znanja i umrežavanje kako bi se povećalo sudjelovanje različitih dionika u osmišljavanju, provedbi i izvršenju politika EU-a u području okoliša i klime (npr. Platforma za rudarske regije u energetske tranziciji, Sporazum o klimi, Sporazum gradonačelnika za klimu i energiju, Sporazum o zelenim gradovima, Tržište za financiranje energetske učinkovitosti, Europski tjedni održive energije, Forumi za ulaganja u održivu energiju, Industrijski forum za čistu energiju iz obnovljivih izvora, aktivnosti umrežavanja kojima se podupiru nacionalne kontaktne točke programa LIFE, među ostalim osposobljavanje, aktivnosti međusobnog učenja i događanja za dijeljenje iskustava)
- izgradnja kapaciteta i druge vrste potpore za države članice i druge aktere kojima je povjerena provedba zakonodavstva i politika EU-a, među ostalim tehnička pomoć za prepoznavanje i promicanje zelenih ulaganja, istorazinske ocjene, razvoj smjernica i razmjena najboljih praksi (TAIEX-EIR PEER 2 PEER, suradnja s nacionalnim sucima, izgradnja kapaciteta za države članice za razvoj nacionalnih inventara emisija, Platforma za smanjivanje rizika u području energetske učinkovitosti (DEEP) itd.)
- podupiranje prikupljanja podataka, informatičkih sustava, istraživanja baza podataka i specijaliziranih tijela koja dionicima omogućuju da pristupe i/ili upotrebljavaju podatke o okolišu i klimi (npr. istraživanje LUCAS, Europski sustav informiranja o šumama (FISE), Europski informacijski sustav za vode (WISE), Opservatorij za inovacije u području industrijskih emisija, Europska mreža podataka o stranim vrstama (EASIN), Opservatorij EU-a za energetske siromaštvo, baza podataka o rezultatima projekata programa LIFE)
- adekvatno funkcioniranje i sigurnost sustava EU-a za trgovanje emisijama (registar Unije) i iz njega izvedenih aplikacija (MRVA, NEC, rezerva za stabilnost tržišta) uključujući dražbenu platformu
- neizravno upravljanje s međunarodnim organizacijama (kao što su SZO, OECD, UNFCCC, UNEP, FAO, IEA, EIB) u svrhu postizanja ciljeva utvrđenih u članku 3. Uredbe o programu LIFE (npr. neizravno upravljanje za tehničku pomoć za ulaganja u energetske učinkovitost i energiju iz obnovljivih izvora koja su usmjerena na zgrade kojima se štedi energija i smanjuju emisije).

Komisija će na godišnjoj osnovi obavješćivati Odbor o iznosu koji je dodijeljen tim projektima tijekom prethodne godine.

6. KUMULATIVNO FINANCIRANJE

U nekim se slučajevima sredstva programa LIFE mogu upotrijebiti kako bi se dodala, dopunila ili kombinirala sredstva iz drugih programa EU-a. To bi se moglo dogoditi, na primjer, kako bi se promicao, dodao ili usmjerio specifičan rad na najvažnijim okolišnim ili klimatskim pitanjima u okviru drugih programa.

Tim će se vrstama financiranja nastojati razviti usklađeno djelovanje, optimizirati sinergije i/ili postići specifični ciljevi programa LIFE. One su usmjerene na osiguranje veće učinkovitosti pri iskorištavanju i omogućivanju bolje koordinacije potpore za krajnje korisnike/primatelje.

Kumulativno financiranje moglo bi se upotrijebiti za financiranje doprinosa programa LIFE npr. pozivima na podnošenje prijedloga, specifičnim bespovratnim sredstvima, pozivima na podnošenje ponuda ili potpori mješovitog financiranja koja se financira zajedno s drugim programima i financijskim instrumentima EU-a.

6.1. Način upravljanja

Aktivnošću će upravljati izravno Komisija ili jedna izvršna agencija. Neizravno upravljanje upotrijebit će se ako je to opravdano s obzirom na vrstu aktivnosti.

6.2. Provedbeno tijelo

Ako bi aktivnostima moglo upravljati više organizacija, odabrat će se ona koja upravlja najvećim brojem sličnih aktivnosti, pri čemu će se uzeti u obzir svrha i sadržaj aktivnosti.

6.3. Pravila za provedbu

Aktivnošću će se upravljati uzimajući u obzir, što je više moguće, poštovanje pravila koja su na snazi u okviru predmetnih programa.

U slučaju suprotnih pravila i/ili kako bi se izbjeglo prekomjerno opterećenje podnositelja projektnih prijava, pravila koja će se primjenjivati odabirat će se tako da se osigura djelotvorna provedba, najveće moguće sudjelovanje i najveće pojednostavnjenje za potencijalne podnositelje projektnih prijava.

Svi će se pozivi na podnošenje prijedloga ili pozivi na podnošenje ponuda adekvatno promicati na internetskim stranicama programa.